

Konfuciusz Krónika

Az ELTE Konfuciusz Intézet ingyenes magazinja

V. évfolyam 2011/1. szám

孔子学院通讯
罗兰大学孔子学院
2011年第一期
免费发行

Miért tanuljunk kínaiul?

A kínai a legtöbbször által anyanyelvként beszélt nyelv a világon. Az emberiség több mint egyötödének kínai az anyanyelve. A kínai az ENSZ hivatalos nyelveinek egyike.

Az elmúlt harminc év bámulatos, évi 10%-os gazdasági növekedésének köszönhetően Kína ma a világ egyik legfontosabb gazdasági, politikai, kulturális nagyhatalma. A kínai tavaly óta – a japánt megelőzve – a világ második legnagyobb gazdasága.

Kína megbecsült tagja a nemzetek közösségének. 2008-ban sikeres olimpiát rendezett, 2010-ben világkiállításnak adott otthont, s az élet szinte minden területén megkerülhetetlen.

A kínai cégek behálózják a világot, s a multinacionális vállalatok túlnyomó többsége jelen van Kínában. E cégek mindegyikének szüksége van kínaiul jól beszélő szakemberekre.

A magyar–kínai kapcsolatok az utóbbi években sosem látott gyorsasággal fejlődtek. Kína ma Magyarország legnagyobb ázsiai kereskedelmi partnere, hazánk pedig Kína második legjelentősebb partnere Közép-Európában. Kulturális kapcsolataink is egyre szorosabbak, 2007–2008-ban például magyar évadot rendeztek több kínai nagyvárosban, 2009-ben pedig kínai kulturális fesztivált szerveztek Magyarországon.

A kínai nyelv egyre népszerűbb a világon: becslések szerint 2010-ben már 40 millió külföldi tanult kínaiul.

A kínai a világ egyik legősibb civilizációja, mely hihetetlenül sokszínű, értékes kulturális kincsekkel gazdagította az emberiséget. A kínai nyelv megismerése nemcsak jó befektetés, hanem általa hozzáférhetünk e rendkívül gazdag kultúrához is.

A kínai nyelv még csak nem is olyan nehéz, ahogy azt sokan gondolják. Nyelvtana a világon az egyik legegyszerűbb (nincsenek toldalékok, nemek, számok, esetek), egyedül a zenei hangsúlyok és az írás jelenthetnek

problémát. Ám azt a 3000 írásjegyet megtanulni, amelyet a mindennapi életben használnak, egyáltalán nem boszorkányság.

A kínai nyelv immár mindenki számára elérhető. A 2006-ban nyílt ELTE Konfuciusz Intézet rendszeresen indít különböző szintű kínai nyelvtanfolyamokat. Ugyanitt változatos kulturális programok is várják az érdeklődőket, s a modern Kína megismertetését is feladatunknak tekintjük. Nyelvtanfolyamainkat kínai anyanyelvű vagy Kínában képzett tanárok tartják, a legmodernebb tananyagokra építve, Budapest szívében. Tanfolyamainkra, programjainkra mindenkit szeretettel várunk!

ELTE Konfuciusz Intézet

Cím: 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F. I. 16.
Telefon: (36)-(1)-411-65-97, (36)-(1)-411-65-00/5401
Fax: (36)-(1)-411-65-98

Nyitva: H–P: 10:00–13:00, 14:00–18:00
E-mail: office@konfuciuszintezet.hu
Honlap: konfuciuszintezet.hu

亲爱的读者：

2010年，飞速发展的上海成功举办了世界博览会，与此同时，在广州举行的亚运会也完美落幕。来自世界各地的客人，都亲身体会到了中国的高科技设施、世界级的管理和上海、广州等丰富多彩生动开放的大都会，外界也不再会为此而感到惊讶。当然，中国的发展在很多方面并非刚刚开始。历史上，中国就曾处在经济科技和文化发展的前沿。唐朝的都城长安就是当时世界上最强大和富饶的城市；马可波罗关于中国南部港口城市的描述，尽管被很多人以为是虚构的，但实际上却是真实的。所以，中国现在所发生的变化，不是奇迹，而是几千年辉煌的复兴。

随着经济的发展，中国文化及汉语正在世界范围内广泛传播。越来越多的人认识到了解中国及汉语已不仅是一种消遣，在很多方面，更是获得成功的钥匙。在东亚和东南亚——传统中国文化圈，成百上千万人在学习汉语，以此来争取东亚各大企业提供的发展机会。而且，汉语不仅在这个区域内流行，据最新的资料，世界上大约有四千万人正在学习汉语。孔子学院的广泛建立为汉语的推广起到了重要的作用。2010年，有316所孔子学院和337个孔子课堂在世界上94个国家和地区建立，根据中期计划，总共会建立1000所孔子学院。在欧洲，有183个孔子学院和孔子课堂正致力于传播中国文化和语言。

匈牙利罗兰大学孔子学院今年将迎来成立的五周年纪念。作为匈牙利唯一一所官方的汉语言文化研究学院，我们一直都在努力满足不断增长的需求。我们每个月都开设免费班，并且在全国20所大学和中学开设汉语课堂，为了让尽可能多的人了解中国和中国文化，我们组织并参与各种文化科学活动。近来，我们还着力建设了孔子学院网站，提供网上汉语课程和每日新闻回顾。2011年，中国的兔年，我们会继续努力，开办多种多样的课堂和活动。期待您的参与！

绍莱特博士
主编

TISZTELT OLVASÓK!

A szélesebben fejlődő Shanghai városa méltó házigazdája volt a 2010-es világkiállításnak, Guangzhou pedig sikeres Ázsiai Játékokat rendezett. A világ már nem is csodálkozott rajta, hogy a vendégeket csúcstechnikával felszerelt létesítmények, világszínvonalú programok és sokszínű, pezsgő, nyitott metropoliszok várták. Persze Kína felemelkedésében sok szempontból nincs is különösebb újdonság: az írott történelem jelentős részében Kína mind gazdaságilag, mind technikailag, mind kultúrájával a világ élvonalába tartozott. A Tang-kori Chang'an a korabeli világ messze legnépesebb és leggazdagabb városa volt; Marco Polónak a dél-kínai kikötővárosokról írt beszámolóit pedig sokáig a fantázia szüleményének tartották – pedig nagyjából a valóságot tükrözték. Kínában manapság tehát nem csoda történik, hanem csupán az évezredek viszonyok állnak helyre.

A gazdasági fejlődéssel párhuzamosan zajlik a kínai nyelv és kultúra térhódítása. Sokan rájöttek: Kína és a kínaiak megértése már nem csak egyfajta időigényes hobbi, hanem sok területen a siker kulcsa is lehet. Kelet- és Délkelet-Ázsiában – Kína hagyományos vonzáskörzetében – milliók tanulnak kínaiul, hogy kihasználhassák a távolkeleti nagyhatalom nyújtotta lehetőségeket. De a kínai nemcsak itt hódít: a legújabb adatok szerint világszerte negyvenmillióan igyekeznek elsajátítani a mandarint. Ebben a Konfuciusz Intézetek hálózata is fontos szerepet játszik:

2010-ben a világ 94 országában 316 Konfuciusz Intézet és 337 Konfuciusz Tanterem működött, s a középtávú tervekben 1000 intézet alapítása szerepel. Európában jelenleg 31 országban 183 intézet és tanterem dolgozik a kínai nyelv és kultúra népszerűsítésén.

Az idén öt éves ELTE Konfuciusz Intézet, Magyarország egyetlen hivatalos kínai nyelvi-kulturális intézete, igyekszik megfelelni a megnövekedett igényeknek. Hónapról hónapra ingyenes nyelvtanfolyamokat indítunk, az ország tizenhat különböző gimnáziumában és egyetemén tartunk kínai kurzusokat. Kulturális és tudományos rendezvények szervezőiként vagy résztvevőiként megpróbáljuk a lehető legtöbb emberhez eljuttatni a kínai kultúra egy-egy szeletét, a Kínával kapcsolatos ismereteket. Az utóbbi időben különösen sok gondot fordítottunk honlapunk, a konfuciuszintezet.hu fejlesztésére: az ide látogatók már online nyelvleckéket is vehetnek itt, emellett napi kínai sajtószemlélt is olvashatnak. 2011-ben, a nyúl évében is folytatjuk eddigi tevékenységünket, s továbbra is sokszínű tanfolyamokkal és programokkal várjuk a Kína iránt érdeklődőket. Reméljük, hogy rendezvényeinken személyesen is találkozhatunk!

Dr. Salát Gergely
főszerkesztő

Konfuciusz Krónika
Az ELTE Konfuciusz Intézet magazinja

2011. V. évf. 1. szám

HU ISSN 1789-8617

Megjelenik évente kétszer

Főszerkesztő: Dr. Salát Gergely

Tördelőszerkesztő: Bukovics Zoltán

Képek: Salát Gergely, Szentmártoni

Lívia, Szigethy Balázs,

Terjék Edina

Felelős kiadó: Dr. Hamar Imre

Cím: ELTE Konfuciusz Intézet,

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F I. em.

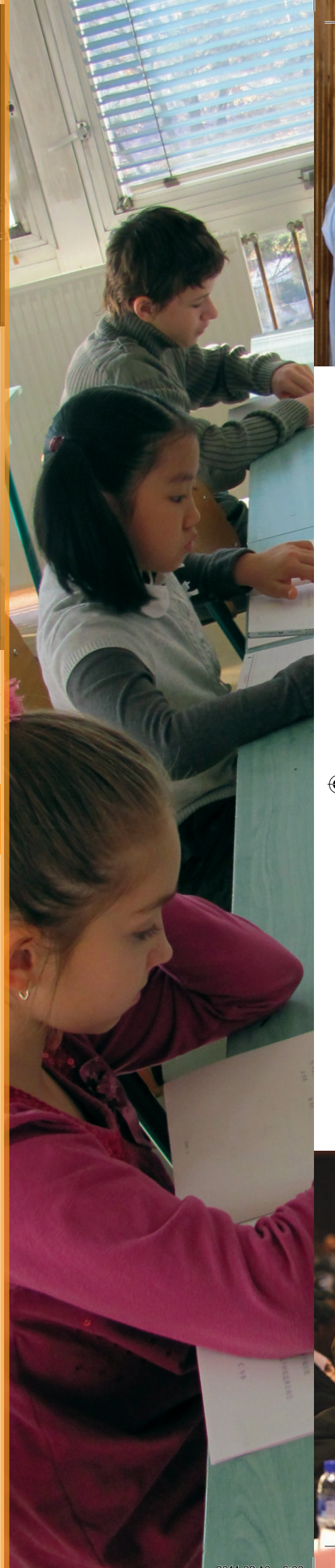
Tel.: (36)-(1)-411-65-97

Fax: (36)-(1)-411-65-98

www.konfuciuszintezet.hu

media@konfuciuszintezet.hu

A Konfuciusz Intézet elmúlt fél éve

孔子学院半年来的工作回顾

Az ELTE Konfuciusz Intézet ismét eseménydús félévet zárt. Tovább bővült nyelvtanítási hálózatunk, számos kulturális programot rendeztünk, és teljesen megújult honlapunk is.

过去的半年，罗兰大学孔子学院安排紧凑、活动丰富。我们不仅扩展了教师队伍，组织了形式多样的文化活动，而且我们的网页也焕然一新。

到2009年秋季学期为止，名为“了解今日中国”的论坛已经开展了七个学期。这个学期我们邀请多位专家讨论了中国经济发展模式，匈牙利国家博物馆的关于中国的图片收藏，中国马文化和中国的软实力等话题。除此之外，还有关于西藏游学之旅和传统藏医学的报告。我们还举办了两个小型会议，一个是杜克义先生的追悼会，以纪念这位匈牙利著名的汉学家、哲学家八十周年诞辰、十周年祭日。他的学生、同事和朋友都参加了这次会议。另一个是名为“未来的汉学家”的活动，很多汉学研究的年轻学生展示了他们的研究成果。

2009 őszi félévében immár hetedik szemeszterével folytatódott *Ismerkedés a mai Kínával* című előadás-sorozatunk. A havonta megrendezett előadásokon szó esett a kínai gazdaságfejlesztő modellről, a Magyar Nemzeti Múzeumban őrzött kínai vonatkozású fotókról, a kínai lovas kultúráról és Kína „puha erejéről”. Ezekon kívül az érdeklődők hallhattak beszámolót egy tibeti utazásról és a hagyományos tibeti orvoslásról is. A sorozat mellett két kisebb konferenciát szerveztünk. Októberben emlékülést tartottunk Tőkei Ferenc születésének 80., halálának 10. évfordulója alkalmából, amelyen a sinológus-filozófus egykori barátai, munkatársai és tanítványai vettek részt. Decemberben *A jövő sinológusai* című rendezvényünkön azok a fiatalok mutathatták be kutatási eredményeiket, akik hivatásszerűen Kína kutatásával szeretnének foglalkozni.

A félév során az ELTE Konfuciusz Intézet számos nagyszabású kulturális programon vett részt. Szeptemberben a Millenárison megrendezett *Nyelvparádén* külön standdal képviseltük a kínai nyelvet és kultúrát. Ugyanebben a hónapban a *Kulturális Örökség Napján* a Ráth György Múzeumban a kínai selyemkészítés és kalligráfia hagyományával ismertettük meg az érdeklődőket. Októberben a Fűvészkert

Ginkgo-napok című programján vettünk részt előadással, koncerttel, teakészítési bemutatóval. E hónap végén a *Fehér Bot Hetek* alkalmából száz CD-lemezzel leptük meg a Vakok Intézetét, amelyeken a Konfuciusz Intézet munkatársai és diákjai kínai meséket olvasnak fel magyar fordításban.

这学期，罗兰大学孔子学院参加了很多大型文化活动。九月，我们在千年文化中心举办了汉语沙龙；而且还在布达佩斯博物馆东亚艺术馆的文化遗产日时展示了书法艺术及丝造传统。十月，罗兰大学植物园的银杏树日，我们组织了演讲，音乐会及茶道展示。十月末，我们还参加了“白色拐杖周”（盲人周）的活动，还在国家盲人学院表演了音乐会并捐赠100张CD：这些CD是由孔院老师和学生朗诵的翻译成匈牙利语的中国童谣。

Ingyenes ismerkedő nyelvtanfolyamok budapesti központunkban

Modul	Kezdés	Befejezés	Beosztás
Ismerkedő A	január 17.	január 28.	H-P 18:00–19:30
Ismerkedő B	január 17.	január 28.	H-P 18:00–19:30
Ismerkedő A	február 14.	február 25.	H-P 18:00–19:30
Ismerkedő B	február 14.	február 25.	H-P 16:30–18:00
Ismerkedő A	március 21.	április 1.	H-P 18:00–19:30
Ismerkedő B	március 21.	április 1.	H-P 16:30–18:00
Ismerkedő A	április 18.	május 2.	H-P 18:00–19:30
Ismerkedő B	április 18.	május 2.	H-P 16:30–18:00
Ismerkedő A	május 16.	május 27.	H-P 18:00–19:30
Ismerkedő B	május 16.	május 27.	H-P 16:30–18:00
Ismerkedő A	június 14.	június 27.	H-P 18:00–19:30
Ismerkedő B	június 14.	június 27.	H-P 16:30–18:00
Ismerkedő A	július 4.	július 15.	H-P 18:00–19:30
Ismerkedő B	július 4.	július 15.	H-P 16:30–18:00

Az ingyenes ismerkedő nyelvtanfolyamok két hétig tartanak, s összesen húsz tanórából állnak. Jelentkezni online a konfuciuszintezet.hu honlapon lehet. További tanfolyamainkról honlapunkon, illetve a (36)-(1)-411-6597-es telefonszámon érdeklődhetnek.

十月底，我们还举办了第三次汉语教师论坛，在匈牙利教学的24位汉语教师参加了这次会议。会上大家针对如何教授匈牙利学生交流了经验。十一月初，我们第四次组织了中匈语俱乐部：中国留学生和匈牙利学生互相用对方的语言唱歌读诗表演。这个月，我们还在亚洲中心举办了摄影展，展出了匈牙利学生留学中国时的摄影作品。此外，我们还在中学生中举办了名为“超越中国”的知识竞赛。

这学期，我们还组织了两个国际汉语语言考试。11月的是YCT（少儿汉语）考试，有20名小学生参加。12月的是有大约100多名学生参加的HSK（汉语水平）考试。这次是新HSK考试，口试部分配有数字录音，由中国专家评估成绩。

Október végén rendeztük meg a *Kínai Nyelvtanárak III. Szakmai Fórumát*, amelyen 24 Magyarországon kínai nyelvet tanító tanár osztotta meg egymással a magyar anyanyelvűek kínai tanításával kapcsolatos tapasztalatait. Hasonló megbeszélésre decemberben is sor került. November elején negyedszer rendeztük meg a *Kínai-Magyar Klub* című rendezvényt, ezen magyarul tanuló kínai, illetve kínaiul tanuló magyar diákok mutattak be egymásnak különböző műsorszámokat a másik anyanyelvén.

E hónapban az Asia Centerben fotókiállítás rendeztünk diákjaink Kínában készült képeiből, illetve *Hódítsd meg Kínát!* címmel másodszer rendeztünk műveltségi vetélkedőt kínaiul tanuló középiskolásoknak.

A félév során két nemzetközi kínai nyelvizsgát rendeztünk. Novemberben a gyerekek számára meghirdetett *Fiatalok Kínai Nyelvizsgáján* (YCT) csaknem húsz kisdíák vett részt. A decemberi *Kínai Szintfelmérő Vizsga* (HSK) letételével mintegy százan

próbálkoztak – újdonságként a HSK-nak immár szóbeli része is volt, a digitálisan felvett válaszokat Kínában értékelték ki.

Kínai nyelvtanfolyamainkat igyekeztünk minél több diák számára elérhetővé tenni. Budapesti központunkban – a különböző szintű 32 órás kurzusok mellett – minden hónapban indult ingyenes ismerkedő nyelvtanfolyam.

6 罗兰大学孔子学院通讯 Konfuciusz Krónika

E félévben országsszerte 7 egyetemen és főiskolán, illetve 9 gimnáziumban tanítottunk kínait. Kecskeméten, Szegeden és Debrecenben regionális központunk is működik. Két középiskolában a kínai immár második idegen nyelvként tanulható, s hamarosan érettségi tantárgy lesz. A nyelvi kurzusok mellett tartottunk kalligráfiai és kínai díszcsomó-készítési tanfolyamot, illetve – a Telenor Magyarországnál – üzleti tréninget is.

我们一直在努力让尽可能多的人参加汉语课。在布达佩斯总部，除了32小时标准课程外，我们每月还推出免费班课程。这学期，我们在7所大学和学院，9所中学开设了汉语课。在Kecskemét, Szeged 和 Debrecen这三座城市，我们都设立了分部。在两所中学，学生可以选择汉语作为常规的第二外语课程，并且是毕业考试的考试科目。我们不仅教学生汉语，而且还教书法和中国结，并且还给Telenor Hungary公司的员工开设了商业培训课。

Szeptembertől jelentősen megújult honlapunk, a konfuciuszintezet.hu. Az új dizájn és felépítés mellett a tartalom is jóval gazdagabb, mint korábban: az ide látogatók a főoldalon naponta frissülő kínai sajtószemlét olvashatnak, illetve online kínai nyelvelckéket vehetnek. Természetesen továbbra is letölthetők eddigi kiadványaink, megtekinthetők képgalériáink, elérhető a *Kínai enciklopédia* és a *Kínai-magyar szótár*. Jövőbeli programjainkról, induló tanfolyamainkról szintén a konfuciuszintezet.hu-n tájékozódhatnak az érdeklődők.

自九月开始，我们的网页 konfuciuszintezet.hu 全部更新。这次是以一个新的设计和结构，更加丰富的内容呈现给大家。在主页上，访问者可以看到每日中国要闻回顾，还可以在网上课学习汉语，当然，还可以下载我们的出版物、图片、中国百科全书和中匈双语字典等资料。同时，如果您对我们的未来的安排和课程感兴趣，欢迎您访问我们的网页。

Mely iskolákban tanítunk kínait?

Középiskolák:

- ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola (Budapest)
- ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskola (Budapest)
- Eötvös József Gimnázium (Budapest)
- Lauder Javne Iskola (Budapest)
- Veres Péter Gimnázium (Budapest)
- Bolyai János Gimnázium (Kecskemét)
- Radnóti Mikós Kísérleti Gimnázium (Szeged)
- Ságvári Gimnázium (Szeged)
- Vasvári Pál Közgazdasági Szakközépiskola (Szeged)

Felsőoktatási intézmények:

- Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar (Budapest)
- Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (Budapest)
- Budapesti Üzleti és Kommunikációs Főiskola (Budapest)
- Debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (Debrecen)
- Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar (Piliscsaba)
- Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (Szeged)
- Kecskeméti Főiskola (Kecskemét)

A régi fogalmak nem érvényesek

– Interjú Geszti Péterrel

Vannak közöttünk, akik még bizonyára emlékeznek az *Ász* című műsorra, amely személy szerint nekem nagy kedvencem volt (gyermekként különösen a faxgép látványa nyugtázta le, amit akkor láttam életemben először), de vannak, akiknek sokkal inkább a *Rapülők* vagy a *Jazz+Az* jut elsőként eszébe a ma már média- és reklámszakemberként dolgozó egykori tévés személyiségről, Geszti Péterről.

Az egyik bulvármagazin híreibe bukantam arra a cikkre, amelyben Geszti Péter nyilatkozott szűkszavúan – ámde annál lelkesebben – feleségével eltöltött felejthetetlen nyaralásuk helyszínéről: Kínáról. Kíváncsi természet lévén csak nem hagytam nyugodni a gondolat, hogy egy sokat tapasztalt magyar médiászakember vajon hogyan látja Kínát, Kína szerepét a világban. Nem telt bele sok időbe, és diktafonomat szorongatva ott ültem szemtől szembe Geszti Péterrel.

– *Miért pont Kína lett az úti cél?*

– Ennek több oka is volt. Egyrészt már régen terveztük a feleségemmel, hogy egy számunkra eddig még ismeretlen, egzotikus országba utazunk, másrészt szerettem volna megérteni a Nagy Falat, sétálni a Tiltott Városban vagy a Yuyuan parkban. Persze a döntésben az is közrejátszott, hogy nem szeretnénk volna kislányunkat hosszabb időre itthon

hagyni, ráadásul számos munka várt itthon – például az *X-Faktor* –, kapóra jött tehát, hogy létezik közvetlen járat Budapest és Peking között. Így a szűkös idő ellenére is el tudtunk menni Pekingbe és Shanghaiba, sőt kilátogattunk a világkiállításra is, azaz sikerült összekötnünk a kellemeset a haszonnal.

– *Mit gondolt Kínáról, mielőtt kimentek, és miben változott ez meg, miután a saját szemével is látta?*

– Nagy meglepetés nem ért. A *Financial Times* vagy az *Economist* hosszú ideje arról cikkeznek, hogy társadalmi, politikai és gazdasági értelemben is milyen tudatos építkezés folyik Kínában, ami, tegyük hozzá, időnként komoly konfliktusokat okoz nemzetközi szinten. Az olimpia, a világkiállítás megrendezése már mind-mind jelzi, hogy a Mennyei Birodalom újra visszatért a világ nagyjai közé. Én már közel sem százmillió biciklit és zubbonyos embereket vártam Pekingben, a korábbi kulturális klisék rám nem hatottak, de meg kell, hogy mondjam, még így is hatalmas élményt jelentett megtapasztalni Kína grandiózusságát. Még a magyar politikai helyzetről is megváltoztatta a gondolkodásomat, sőt általában véve a globális fogalmakról is. Óriásként izgalmas volt elutazni egy olyan országba, ahol a világ legdurvább kapitalizmusa van, miközben ezt az országot kommunistának nevezik. Ez az utazás egyértelművé tette számomra, hogy le kell számolnunk a régi típusú elképzelésekkel; a jelzők és fogalmak többé már nem érvényesek úgy, ahogy eddig, a világ nem úgy működik, ahogy

azt korábban a történelemkönyvekből megtanultuk. Itt van egy óriási kultúra, amely most újra birtokba veszi az őt megillető helyét a világban, ennek pedig minden részlete nagyon érdekelt. Az élmény hatására még Mark Leonard *Mit gondol Kína?* című könyvét is elolvastam, hogy jobban megértsem, tényleg, mit is gondol Kína.

– *Szóval mit gondol Kína? S véleménye szerint mi mit tudunk profitálni ebből?*

– Bármiből profitálni tudnánk, amit megértünk Kínából, ennek jelentőségét pedig úgy látom, hogy az előző és a mostani kormány is felismerte. Ha meg tudnánk érteni, hogy mi az, amit mi tudnánk adni ennek a hatalmas országnak – gondolkodok itt szellemi, intellektuális termékekre, találmányokra, *know-how*-ra, kulturális témákra –, anélkül, hogy a szokásos ideológiai vita alakulna ki, akkor kétségtelenül sokat profitálhatnánk. A magyar kreativitás is megtalálhatná a maga kulturális és üzleti relevanciáját, de szintén sokat jelentene, ha fel tudnánk kerülni a kínai turizmus térképére, ha tudnánk olyan toposzt, márkát teremteni – mint amilyen például Köln számára a kölni –,

amellyel idevonzhatnánk a kínai turistákat. Érdeemes lenne el- és megtanulnunk, hogy mit jelent a szorgalom, mert – valljuk be – mi nem igazán vagyunk jók ebben a témában. De, hogy negatív példát is említsek: a *klímagyilkosság* kifejezés Kínában különösen széles értelemmel bír, amerre csak a szem ellát, mindenhol toronyházak magasodnak, minden lakásra légkondicionáló van felszerelve, ez pedig kétségtelenül olyan mennyiségű terhelést ró a környezetre, amelyet szinte képtelenség ésszel felmérni vagy számokkal kifejezni. Kínában gyakran szép az idő, az eget azonban csak ritkán lehet látni. De visszatérve a pozitívumokra: a Tiltott Várost, Shanghait vagy Zhengzhout bejárva, megcsodálva értettem meg igazán, hogy mit is jelent valójában a kínai kultúra. Különösen Shanghaiban járva éreztem, hogy tényleg itt van a világ közepe, most itt, Kínában történnek az igazán nagy dolgok, itt forrong valami a világ kohójában.

Éppen abban az időben jártunk Kínában, amikor az egész ország egy emberként gyászolta a földcsuszamlásban meghalt áldozatokat. A kínai médiahatóság nagy hatékonysággal működik: a nemzeti gyász napján az összes televízióadás a tragédia feldolgozásáról szól, mind azt tudatta az emberekkel, hogy a hatóság és a katonaság ott van, ahol a legnagyobb szükség van rájuk, mentik, ami menthető, és sorra építik vissza a házakat. Kínában kétségtelenül a központi akarat irányít, és ezt követi

az egész ország, erre tényleg mindenki odafigyel.

– *Hol van most Kína a világ elméleti térképén?*

– Ugyanott, ahol Amerika és Oroszország. Számomra New York volt sokáig a posztmodern világ központja, de úgy érzem, hogy időnként Shanghai nagyságrendileg ráver. Amikor az ember ott van, egyszerűen elhatalmasodik rajta a „*challenging*” érzés: vajon mit találhatnék én itt ki? Ettől függetlenül úgy gondolom, hogy leginkább a húsz–harminc éveseknek való ez a kihívás, azoknak, akik még alkalmazkodni tudnak egy másfajta kultúra másfajta rendszeréhez.

– *Volt alkalmam kínai slágereket hallgatni?*

– Estéknként a tévécsatornákat kattogtattuk, mindenhol nagy showműsorok váltogatták egymást. Nem hiszem, hogy eljön az az idő, amikor mi kínai popzenét fogunk hallgatni, hiszen a popzene nyelve alapvetően angol, esetleg spanyol, de semmiképpen sem kínai. Abban azonban biztos vagyok, hogy lesznek olyan műfajok, amelyekben a világ fog Kína után menni. Egyébként meg a kínai popipar valószínűleg a világ nélkül is remekül elvan, még így is hatalmas eladási számokat produkálhat.

– *Médiaszakemberként mi a véleménye a kínai reklámokról?*

– A kínaiak kulturális toposzokat használnak, amelyeket átvettek a nyugati reklámokból: hirdetéseik harsányak, propagandisztikusak, nem igazán szofisztikáltak. Ami a marketinget illeti, minden nagy világmárka képviselteti magát. Például Bentley márkaboltok vannak Shanghaiban, a folyamatosan

növekvő tehetős réteg pedig óriási fogyasztói társadalmat alkot, amelyen örületesen pulzáló fogyasztási láz lett úrrá.

– *Ha hirtelen kellene válaszolnia, mi jutna elsőként eszébe Kínáról?*

– A Föld Temploma, a Tiltott Város pagodái, a szörnyű dugók, amikor a taxiban ülve bárhova is nézek, hatalmas felhőkarcolókat látok, beláthatatlan és felfoghatatlan nagyságrendek, a csípős vacsorák, a Madárfészek, a shanghai-i világkiállítás. Hatalmas élmény Hudec László története is: a magyar építész által tervezett szállodában és moziban állni furcsa, szürreális élmény, életművére minden magyar büszke lehet. De eszembe jut az a két hatalmas tusfestményünk is, amelyeket egy hivatalos, a kínai állam által hitelesített boltban vásároltunk, és amelyek most a nappalinkat díszítik. Gyönyörű, minőségi darabok.

– *Ha húszéves lenne, elkezdené kínaiul tanulni?*

– Biztos, hogy az angol mellett kínaiul is tanulnék. Nem a médiabizniszben kell keresni az elhelyezkedést, nem szerkesztőnek, riporternek kell tanulni, nem médiasztárságról kell álmodni, hanem olyan dolgokat kell tanulni, olyan szakmát kell keresni, ami a kereskedelem, tudomány, kulturális import területén Kínára épül. Százszor biztosabb megélhetést és – biztos vagyok benne – izgalmasabb életet ígér, ha valaki erre fordítja az energiáját, kreativitását.

Szentmártoni Livia

Magyar kungfus pekingi színpadon

2010 decemberében rendezték meg Pekingben a Konfuciusz Intézetek Ötödik Világkonferenciáját. Az esemény ünnepi gálaműsorán magyar diákok is felléptek.

Az alábbiakban az egyik magyar szereplő élménybeszámolóját olvashatják.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem másodéves kínai szakirányos hallgatója vagyok, korábban a gödöllői Szent István Egyetemen szereztem közgazdász végzettséget. 2010-ben öt hónapot töltöttem Kínában. Mivel első évfolyamos hallgatóként nem jutottam ösztöndíjhoz, így egyéni tanrendet kértem, és saját költségen kiutaztam Qingdao városába, ahol júliustól a Binhai Főiskolán tanultam. December elején meghívást kaptam Pekingbe, a Konfuciusz Intézetek Ötödik Világkonferenciájára, hogy társaimmal együtt képviseljem hazánkat az éves rendezvény gálaműsorán.

Kungfu álom

Évfolyamtársaimmal, Fórián Hajnal

kával és Palásti Lajossal a pekingi Best Western Olympics Stadium Hotelben találkoztunk. A feladatra egy korábbi – az ELTE Konfuciusz Intézet által szervezett – versenyen elért eredményünk alapján választottak ki minket. Mindannyiunknak Kínával kapcsolatos kulturális előadással kellett készülni. A végleges produkció nagyon sokat változott az eredeti elképzelésekhez képest: míg például Lajos énekkel készült, végül egy tréfás kis előadásban szerepelt – egy kínai költőt kellett eljátszania. Hajnalkával mi szintén egy vicces darabban léptünk fel, mondhatni a kínai történelem hadvezéréinek és harcosainak paródiájában. A darab a nemrégiben újra feldolgozott – kínaiul *Kungfu álom (Gongfu meng)* címen futó – *Karate kölyök* után kapta a címét.

Magát az egész eseményt a Kínai Nyelvoktatási Tanács (Hanban), vagyis a Konfuciusz Intézetek központja szervezte. A Hanban a kínai Oktatási Minisztérium alá tartozik, ez felügyeli és finanszírozza a világszerte működő Konfuciusz Intézeteket. A hálózat tavaly összesen több mint 7500 kulturális programot szervezett. Az éves konferencia az intézetek egyik legnagyobb szabású találkozója.

Fenntartható fejlődés

A 2010-es világkonferenciát 2010. december 10–11-én tartották a *Konfuciusz Intézetek fenntartható fejlődése* címmel. Az eseményen közel 1400 egyetemi rektor, dékán, tanszékvezető és intézetigazgató vett részt 96 országból. A konferencia ideje alatt más programok is folytak a helyszínen, például az úgynevezett Rektorok Fóruma, a Konfuciusz Intézetek Vezetői Fóruma vagy a kínai tanítási anyagok és módszerek bemutatója. Látszott, hogy a műsorokba nagyon sok időt és energiát fektettek. Híres rendezők és koreográfusok segítségét kérték fel a felkészítésünkre.

A mi csapatunkat a többszörös kínai bajnok, az Ázsiai Játékok többszörös győztese, több nemzetközi film harcművészeti koreográfusa, a modern *wushu* egyik legnagyobb sztárja, Zhao Qingjian segítette a felkészülésben.

Belépni a kapun

Igen kevés embernek adatik meg, hogy azt a kicsi nyelvtudását, amire rövid idő alatt szert tett, egyből egy ilyen neves és rangos emberrel való érintkezésben használhatja. Azt hiszem, mindannyian szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy eljutottunk erre a műsorra, hogy közel száz másik diáktársunkkal ismerkedhettünk meg a világ minden tájáról, hogy a szállással és utazással kapcsolatos költségeinket állták, valamint hogy körbevittek minket Pekingben, és megmutatták a helyi nevezetességeket.

Kína megnyitotta kapuit, de a bejáráshoz feltétel a nyelvtudás. Még ha sok furcsasággal és szokatlan élménnyel találja is szemben magát az ember, akkor is megéri megtanulni a nyelvet, hiszen új dimenziókat tár fel, és ez a változás csak hasznunkra válhat. Ezúton köszönöm tanárainknak a bátorítást és segítséget, hogy kijuthattam, valamint kívánok minden diáktársamnak és kínaiul tanulni vágyónak sok sikert és kitartást az úton!

Szigethy Balázs

A hunani konyha

Ha igazi csípős ételleket szeretnénk enni, akkor – Sichuan mellett – Hunanba érdemes utaznunk. Persze a csípősön kívül más ízekkel is találkozhatunk itt, hiszen a tartomány konyhája rendkívül változatos.

Hunan tartományban, Mao Zedong szülőföldjén a rendkívül erős ízvilág az uralkodó, amit a nyers csilipaprika magjainak és húsának felhasználásával érnek el. A hunani ételekre (*Hunan cai, Xiang cai*) az úgynevezett *ganla*, azaz „égető csípősség” jellemző, míg a másik erős ízeiről ismert régió, Sichuan a *mala*, vagyis „zsibbasztó csípősség” hazája, ez utóbbi a sichuani borsnak köszönhető.

Hunan tartomány fejlett és nagy termelőképességű mezőgazdasággal büszkélkedhet, s itt eszik a legtöbb rizst Kínában. A hunani konyhaművészet a rendkívül változatos friss növényi alapanyagok bőséges felhasználásáról ismerhető fel. A lekedveltebb ízesítő a csilipaprika, a mogyoróhagyma és a fokhagyma. A manapság már szívesen alkalmazott füstölt és savanyított összetevők a nyugati területekről szivárogtak át az itteni konyhákba. A hunaniak előszeretettel használnak

nagyobb mennyiségű olajat a főzéshez, azonban ételsoraik mégsem mondhatóak nehéznek. Az itteni szakácsok mindig esztétikailag kifogástalan megjelenésű, letisztult ízvilágú ételek elkészítésére törekednek, főzéskor gyakran alkalmaznak összetett, bonyolult és hosszadalmas eljárásokat, mint például a pácolást, a főzés és párolás kombinációját, a többszöri kisütést. Végeredményként az éhes vendég friss, mély színekben pompázó ételleket fogyaszthat.

Az ételsorok összetétele évszankonként változik. Nyáron a csípős és szaftosabb ételek kerülnek inkább az asztalra, előételként általában egy hideg csilis hústállal, mely megnyitja a bőr pórusait, s húsító érzést kelt a nyári forróságban. Télen kedvelt étel a tüzeslábos (hotpot), amely a hideg napokon felmelegíti a testet. Hunani különlegesség a *szelmelek tüzeslábos* (*yuanyang huoguo*), melyben a főzőedény két – egy csípős és egy lágyabb ízű – főzőleveses részre van felosztva.

A hunani konyha több mint négyezer fogása közül a legismertebbek közé tartozik a *changshai rizstészta* (*Changsha mifen*), a *gőzölt halfej csiliszószban* (*duojiao zheng yutou*),

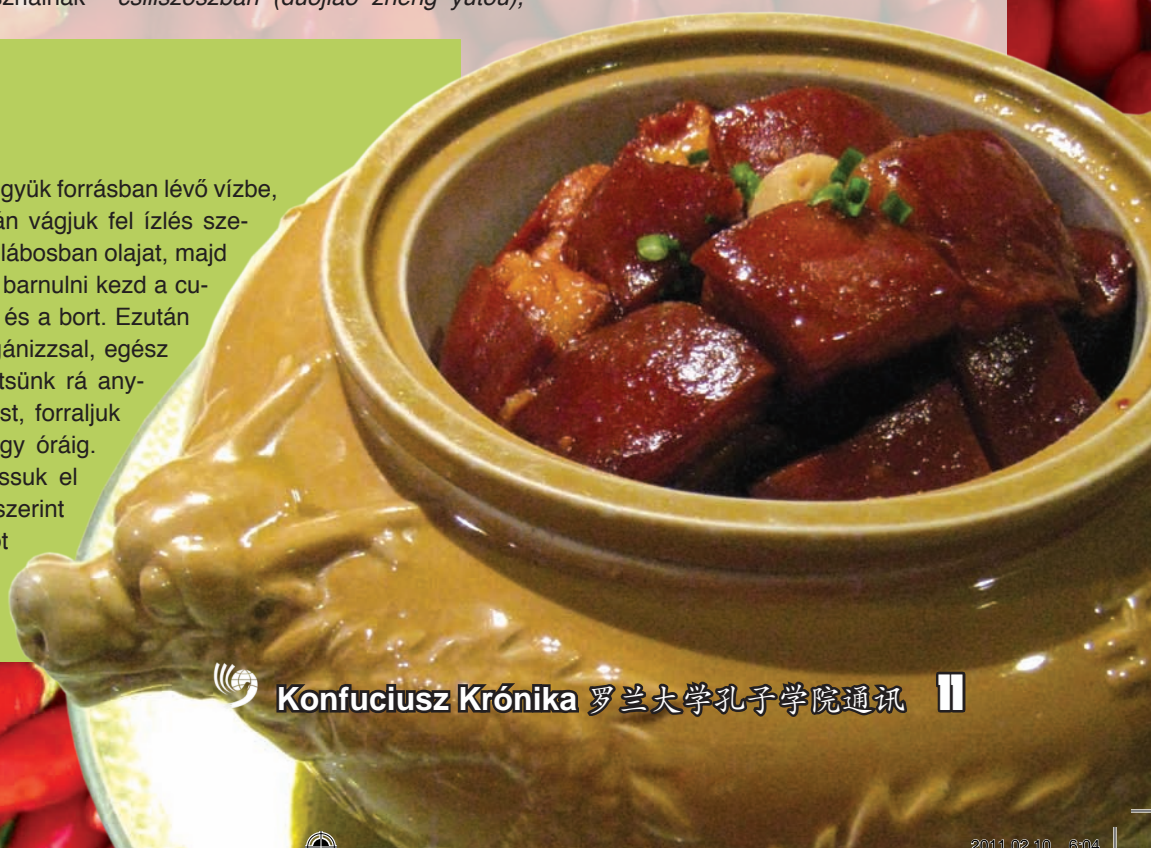
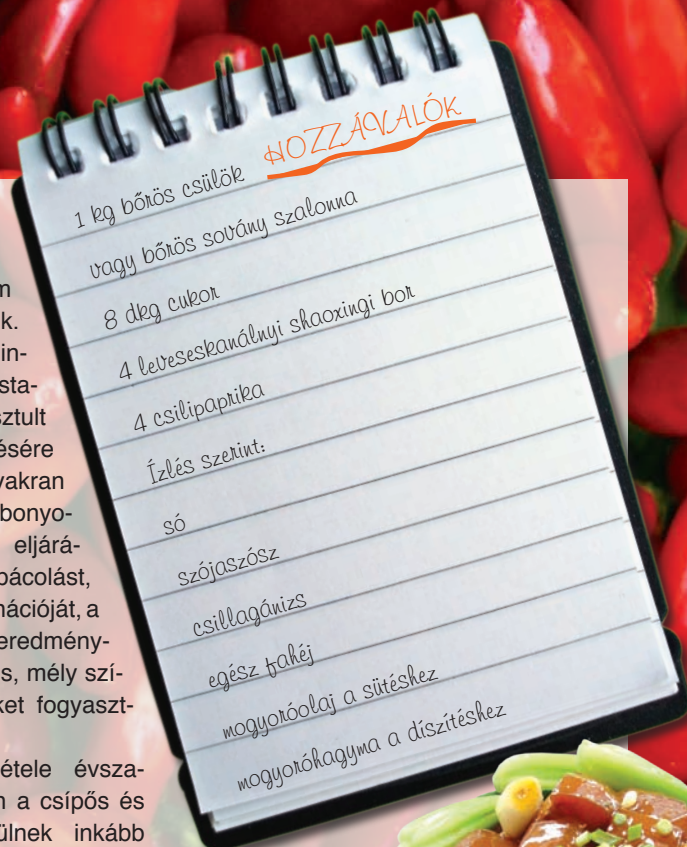
a *sütőtökös sütemény* (*nangua bing*) és a *Mao vörösre párolt sertése* (*Mao shi hongshaorou*). Ez utóbbi onnan kapta a mai nevét, hogy közismerten Mao elnök egyik kedvenc étele volt.

Buslig Szonja Andrea

Mao vörösre párolt sertése

Máoshì hóngshāoròu 毛氏红烧肉

A megmosott és szárazra törölt húst tegyük forrásban lévő vízbe, és főzzük körülbelül 10 percig. Ezután vágjuk fel ízlés szerint közepes kockákra. Hevítsünk egy lábosban olajat, majd a cukrot karamellizáljuk benne. Mikor barnulni kezd a cukor, tegyük bele a sertéshúskockákat és a bort. Ezután ízesítsük sóval, szójaszósszal, csillagánizzsal, egész fahéjjal és csilipaprikával. Ezután öntsünk rá annyi húslevest, amennyi elfedi a sertést, forraljuk fel, és főzzük fedő alatt körülbelül egy óráig. Ezután vegyük le a fedőt, párologtassuk el a felesleges folyadékot. Ekkor ízlés szerint ismét adhatunk hozzá szójaszószt, sót és cukrot. Apróra vágott mogyoróhagymával megszórva tálaljuk!

A Harcias Császár

A Nyugati Han-dinasztia (Kr. e. 206–Kr. u. 9.) ötödik császára, egyben legkiemelkedőbb uralkodója a tizenöt évesen hatalomra került Liu Zhi, uralkodói nevén Han Wudi volt.

Han Wudi Kr. e. 156-ban született a Nyugati Han-dinasztia fővárosában, Chang'anban, a császári palotában. Apja Liu Qi, vagyis Han Jingdi császár, anyja Wang Zhi, a császár egyik felesége volt. A legendák szerint anyja a terhessége idején álmat látott, amelyben egy csillag hullott le az égből a méhébe, amit a jósek nagyon jó jelnek tartottak. Ugyanakkor apja egy karmazsinvörös színű vadkanról álmódott, amely a fellegekből a palotába ereszkedett. Ezért kapta a Liu Zhi nevet – a zhi irodalmi jelentése vadkan, azonban sárkányt is értenek alatta. A két álmat a nemesség és a jószerencse misztikus jelének tekintették.

Gyermek a trónon

Kr. e. 153-ban a gyermek Liu Zhi a Jiaodong nevű terület hercege lett (hasonlóan a magyarországi dukátus rendszeréhez, az uralkodó fiai hercegségek irányítását kapták meg,

ahol tapasztalatot szerezhettek a kormányzással kapcsolatban), majd Kr. e. 150-ben – a különböző császárnék hosszas intrikáinak végeredményeként – trónörökössé nevezték ki. Ekkor kapta az ismertebb Liu Che nevet.

Liu Che Kr. e. 141-ben, apja halálakor, 15 évesen lépett trónra. Az első néhány évben még nagyanyja, anyja és féltestvére gyakorolták a hatalmat, azonban a nagyra törő Wudi egyre inkább háttérbe szorította őket. Különösen megerősödött a befolyása nagyanyja Kr. e. 135-ben bekövetkezett halála után.

Megtapasztalva a régi hivatalnokok rövidlátását, elkezdett fölemelni és pozíciókhoz juttatni egy új, fiatalabbakból álló írástudó réteget. Olyan ifjú hivatalnokokat próbált maga köré gyűjteni, akiknek államigazgatási fel fogása egybeesett a sajátjával. Ennek eszközeként többszintű, egységes versenyvizsgát vezetett be, amelyen bárki részt vehetett, s a sikeres vizsgát tevők hivatalt nyerhettek. Jó példa erre az a Kr. e. 140-ben történt eset, amikor uralkodásának legelején száz fiatal tanulónak szervezett hivatalnokvizsgát. Többségük alacsony származású volt, nemesi, hivatalnoki felmenők nélkül.

Új államideológia

Ez a rendszer felemelkedési lehetőséget nyújtott sokak számára, azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy a hivatalnokoskodás nem volt veszélytelen vállalkozás: Han Wudi alatt a tisztviselők között gyakran rendeztek kisebb-nagyobb tisztogatásokat. A császár jó néhány kegyvesztett főhivatalnokot kivégeztetett, vagy például Sima Qiant, a nagy történetírót kasztráltatta. A hivatalnokok cseréjével együtt átalakította a közigazgatást is. Föl számolta a hercegségeket, amelyeket teljesen bevont a központi hatalom ellenőrzése alá, s uralkodása későbbi szakaszában a birodalmat tizenhárom tartományra osztotta.

A Kínai Császárság több mint két évezredes története során mintegy százhatvan császár ült a sárkánytrónon – nem számítva az ellencsászárok sorát, a kiskirályságok önjelölt uralkodóit, a hosszabb-rövidebb ideig kormányzó trónbitorlókat. A császárok között mindenféle ember akadt: gyengekezű, határozatlan személyiség éppúgy, mint diktatórikus hajlamú, erős vezető. Voltak, akiket nemigen érdekelt a kormányzás, azt rábízták főhivatalnokaikra; mások viszont minden ügyben személyesen döntöttek. Az utókor elsősorban az ambiciózus, erőskezű császárokra emlékezik. Ezek közül is kiemelkedik Han Wudi, vagyis a Han-házi Wu császár.

Han Wudi a korban jelenlévő sokféle eszmeáramlat közül a konfucianizmust tette meg a Kínai Birodalom államideológiájává. A legnagyobb szerepe a konfucianizmus előtérbe kerülésében Dong Zhongshunak (Kr. e. 179–104), a kor egyik legnagyobb konfuciánus filozófusának volt. Dong már Han Jingdi császár idején is az udvarban szolgált, s a Kr. e. 124-ben Han Wudihoz írt beadványai tették híressé, melyekben a konfuciánus tanokat ajánlotta az uralkodó figyelmébe. Mellette még Wei Wannak, a konfuciánus főminiszternek volt nagy szerepe a folyamatban, melynek végeredményeképp a konfucianizmus több mint kétezer évre Kína hivatalos kormányzati ideológiája lett.

Han Wudi a korban jelenlévő sokféle eszmeáramlat közül a konfucianizmust tette meg a Kínai Birodalom államideológiájává. A legnagyobb szerepe a konfucianizmus előtérbe kerülésében Dong Zhongshunak (Kr. e. 179–104), a kor egyik legnagyobb konfuciánus filozófusának volt. Dong már Han Jingdi császár idején is az udvarban szolgált, s a Kr. e. 124-ben Han Wudihoz írt beadványai tették híressé, melyekben a konfuciánus tanokat ajánlotta az uralkodó figyelmébe. Mellette még Wei Wannak, a konfuciánus főminiszternek volt nagy szerepe a folyamatban, melynek végeredményeképp a konfucianizmus több mint kétezer évre Kína hivatalos kormányzati ideológiája lett.

A harcias császár

Han Wudi már uralkodásának első éveiben terjeszkedésre szánta el magát. Legelőször Kr. e. 138-ban indított útnak seregeket, amikor Donghai – a mai Zhejiang területét uraló királyság – segítséget kért a Han-dinasztiától

Minyue – a mai Fujiant elfoglaló állam – ellen. Donghai uralkodója később kérelmezte Wuditól, hogy hadd költöztesse át népét a Han állam határain belülre. Minyue megtámadta Nanyue államot is, amely szintén Wuditól kért támogatást, amit meg is kapott. Az így megszállt területeket mind birodalmához csatolta.

A legnagyobb fenyegetést Kínára nézve csaknem egy évszázada az északra élő nomád xiongnuk – ázsiai hunok – jelentették. Uralkodása elején Wudi még igyekezett ajándékokkal megnyerni őket, de később több nagy hadjáratot indított ellenük. Wudi erős lovas hadseregeket állított fel, amelyek több próbálkozás után végül Kr. e. 119-ben Wei Qing és Huo Qubing híres generálisok vezetésével óriási vereséget mértek a xiongnukra, hosszú időre visszaszorítva őket a Góbitól északra.

Ezeken kívül a császár meghódította a mai Guangdong és Guangxi tartományokat, valamint Vietnam és Korea északi részét. Birodalma nyugati határa a mai Kirgizisztánig terjedt. A xiongnuk elűzésével a nyugati és északi határok mellett a kereskedelmi útvonalak is biztonságossá váltak.

Zhang Qian és a Selyemút

Hogy az ázsiai hunok ellen szövetséget keressen, Han Wudi diplomáciai küldetéssel bízta meg egyik hivatalnokát, Zhang Qiant. Zhangnak a yuezhi népet kellett megtalálnia, amely hagyományosan a xiongnuk ellensége volt. A Han-dinasztia és a yuezhi szövetsége végül nem jött létre, de Zhang Qian beírta magát a kínai történelembe: hosszú útjai során feltárta a Kínától nyugatra eső – korábban ismeretlen – területeket, s tapasztalatairól részletesen beszámolt az udvarban. A híres követ által összegyűjtött információknak nagy szerepe volt abban, hogy a korban kialakult a Selyemút, amelyen több mint egy évezreden át áramlottak az áruk Kínából egészen a Földközi-tenger keleti partjáiig, a Római Birodalomig.

Boszorkányperek

Korának előre haladtával a császár egyre kiszámíthatatlanabbul viselkedett. Az addig nagy gonddal kiválogatott hivatalnokai közül sokakat elbocsátott, mondvacsinált indokokkal megbüntetett, helyüket – gyakran korrupt és tehetségtelen – talpnyalók vették át. Wudi a misztikus tanok felé fordult, s ugyanúgy a halhatatlanságot kereste, mint bő egy évszázaddal korábban a birodalomegyesítő Qin Shihuang. Egyre gyakoribbak lettek a koncepcióperek, amelyekre állítólagos boszorkánytevékenység – rontás, átok, fekete mágia – szolgáltatott ürügyet. Kr. e. 91-ben a trónörökös lázadást szított ellene, amelyet kíméletlen erőszakkal vert le. A császár életének utolsó négy éve a visszavonulás és a megbánás jegyében telt. A terjeszkedő háborúk és a nagy építkezések, valamint az örök élet megszerzésének vágya annyira kimerítették a birodalmat, hogy a Han-dinasztia a császár

Kr. e. 87-es halála után hanyatlásnak indult.

A Wudi, vagyis „Harci Erényekkel Ékes Császár” nevet Liu Che a halála után kapta, s az utódok választása nem véletlenül esett erre a címre: Han Wudi alatt – a nagy hadjáratoknak köszönhetően – a birodalom területe nagyjából a kétszeresére nőtt, sok tartomány ekkor vált egyszer s mindenkorra Kína részévé. Hasonlóan tartós öröksége volt a konfucianizmus uralkodó eszmévé emelése: bár maga az autokratikus Wudi a gyakorlatban inkább legista módon kormányzott, az ő intézkedéseit követően egészen 1911-ig a kínai állam a konfucianus eszmékre épült. Ahhoz, hogy ekkora hatása volt, az is hozzájárult, hogy rendkívül hosszú ideig, 54 évig ült a trónon. Ezt a rekordot – 60 évvel – csak a Kr. u. 17–18. században döntötték meg a Qing-házi Kangxi, illetve Qianlong császárok.

Végyári Kristóf

Az arany kán városa

HOHHOT

Hohhot az északi nomád és a letelepült társadalmak évszázados határán épült. A jelenleg Belső-Mongólia székhelyeként szolgáló város a történelem során fontos uralkodói központ volt, s ma is nagy számban élnek itt mongolok. Az időnként igen viharos kínai–mongol kapcsolatok számos emlékével találkozhatunk itt.

Kína és az északi határain élő mongolok története, kultúrája ezer szálon kapcsolódik egymáshoz. A történelem egyes rövid időszakokban a nomádok képesek voltak akarukat Kínára kényszeríteni, máskor Kína uralkodói irányították a nomádok életét. Ez a politikai és kulturális kölcsönhatás kétségkívül abban a korban volt a legintenzívebb, mikor a Kubiláj alapította Yuan-dinasztia uralta Kínát, de a dinasztia bukása után sem szűnt meg véglegesen.

Az arany kán

A 14. század utáni mongol történelem egyik legkarakteresebb figurája a tümet-mongol Altan kán volt – neve „aranyat” jelent –, aki nem csak a mongolok között játszott vezető szerepet, de a Ming-dinasztiával is sikeresen

szembeszállt. Szállásterülete a mai Kína északi területén volt, uralkodói székhelyét pedig az általa a 16. század végén alapított Köke kotában (Kék városban) rendezte be. Önmagában is különleges, hogy egy nomád kán a letelepült társadalmakra jellemző állandó uralkodói székhelyet – várost – alapított, de az esetet még érdekesebbé teszi, hogy Altan városa jóval időtállóbbnak bizonyult, mint hatalmi ambíciói, melyeket nem koronázott teljes siker. A Kék város ma is létezik, Hohhot néven Észak-Kína egyik fontos kulturális és gazdasági központja, a Belső-Mongol Autonóm Terület fővárosa.

A központi mongol területeken uralkodó Batumöngke Dajan kán (1464–1543) halála után a mongol területeken jelentős hatalmi átrendeződés következett be. A hatalmi központ ezúttal dél felé tolódott, s a Dajan családjában kirobant trónviszályt kihasználva a jobbszárny egyik mongol előkelősége, a tümet Altan kán (1507–1582) ragadta kezébe az irányítást. Az 1550-es évektől ő számított a legjelentősebb mongol vezérnek, s képes volt stabil hatalmi központot kialakítani Ordosban, a Sárga-folyó nagy kanyarulatának vidékén. Nyugati hódításainak köszönhetően Altan nemcsak a nyugati mongol területek egy részére terjesztette ki hatalmát, de kapcsolatba került Tibettel, a tibeti buddhizmussal is, ami máig tartó hatást gyakorolt nem csak a mongol és tibeti történelemre, de az egész belső-ázsiai kultúr-történetre is.

Engedelmes és Igazságos herceg

Altan több sikeres hadjáratot folytatott a Ming területek ellen is (1529, 1530, 1542), ezeket a korai időszakban elsősorban a zsákmányszerzés motiválta. 1549–50-ben megközelítette Pekinget, s két év múlva északi hadjáratában megszerezte a mongol főváros, Karakorum feletti fennhatóságot is. Az 1571-ben aláírt szerződésben a kínai Ming-dinasztia is elismerte hatalmát, hozzájárult a mongol és kínai területek közötti kereskedelem újraindításához, s a szerződés megpecsételéseként Longqing császár a kínai Shunyi wang – „Engedelmes és Igazságos herceg” – címmel tüntette ki a mongol uralkodót.

Altan 1582-es halálával eltűnt az utolsó olyan mongol kán is, akinek esélye lehetett volna egy jelentősebb egységes mongol állam kiépítésére. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy hatalmi pozícióit jobban erősítették a mongolok lakta területen túli hódításai, mint „belpolitikai” sikerei. Bár jelentős hatalmi központot épített ki, vezető pozícióját sem fegyverrel, sem ideológiai eszközökkel nem sikerült elfogadtatnia a mongol népekkel, így uralkodása inkább a déli mongol területek szeparációjához, mint a területek egységesüléséhez vezetett. A buddhizmus támogatására tett lépései ugyanakkor alapvetően befolyásolták a mongol nomád társadalmat és politikát, így Altan a mongol történelem megkerülhetetlen uralkodójává vált.

A város

Altan sikerei csúcspontján határozta el, hogy új uralkodói központot épít szállásterületén. Az építkezések az 1570–80-as évek fordulóján indultak. Altan és utódai számos buddhista templomot alapítottak, több erődöt is építettek itt a következő évtizedekben, s a város bővülése nem szakadt meg a 18. században

sem. A település terjeszkedéséhez azonban nem csak a mongolok járultak hozzá. Az itt élő hui – kínai muzulmán – kereskedők a város északi területén építettek mecsetet 1693-ban, később ez lett a ma is létező muszlim negyed alapja. 1735–39 között a mandzsu Qing-dinasztia is létrehozott egy jelentős erődítményt a várostól északra, hogy innen ellenőrizték a belső-mongol területeket. Bár a mandzsuk mind a Góbitól délre, mind az attól északra eső mongol területeket fennhatóságuk alá vonták, mégis erre az időszakra tehető, hogy az északi – külső-mongol –, és a déli – belső-mongol – területek fokozatosan elszakadtak egymástól. A dinasztia bukása után a mongol állam tett ugyan kísérleteket a területek egyesítésére, de ez a próbálkozás nem járt sikerrel. Hohhot előbb az 1930-as években itt kialakuló japán fennhatóságú terület – Mengjiang (Mengguguo) –, majd a második világháború után az 1947-ben létrejött Belső-Mongol Autonóm Terület központja lett, mely hamarosan csatlakozott a Kínai Népköztársasághoz.

Sokszínűség

A 2005-ös népszámlálás adatai alapján ma a várost több mint 2,5 millióan lakják. A lakosság túlnyomó többsége, 87,3%-a han kínai, a mongolok aránya 9,6%, emellett valamivel több mint 1% vallja magát huinak, illetve mandzsunak. Ennek megfelelően a város nyelvileg is sokszínű, s a mandarin túlsúlya mellett jelentős a mongol nyelv jelenléte. Ezt a központi kormány is segíti, hiszen a tartományban a kínai mellett a mongol is hivatalos nyelv, jelentős a mongol nyelvű könyvkiadás, folyóiratok jelennek meg, sőt önálló mongol televízió is működik. Sajátos, hogy a területen napjainkban is a dzsingiszida korban kialakult ujgur–mongol írást használják a mongol nyelv lejegyzésére, miközben Mongóliában – az 1990-es évek rövid életű kísérletét leszámítva – immár hatvan éve a cirill ábécét alkalmazzák. Így manapság Kína az egyetlen ország, ahol a mongol nyelvű médiumok kizárólag ujgur–mon-

gol írást használnak.

A városban gasztronómiai kalandozásokat is tehetünk. Az itt élő mongolok, ha tehetik, hagyományos nomád ételekkel vendégelik meg a látogatót, gyakran fogyasztják ezeket maguk is. Bár a nomád gasztronómia változottságában, kifinomultságában meg sem közelíti a kínait, az itt élő mongolok számára – még ha a városban élőkről van is szó – ez a nemzeti identitás egyik könnyen megjeleníthető jelképe. Bár az ételek nem kerülhették el a kínai konyha hatásait – e sorok szerzője mongóliai útjai során soha nem találkozott olyan gondosan fűszerezett és elkészített, ennyire változatos „nomád” ételekkel, sőt édességekkel, mint itt –, alapjaikban azonban mégis a nomád hagyományok és gyökerek egyfajta megjelenési formái. Emellett persze a kínai, sőt a muszlim vagy a koreai konyha ízeivel is könnyedén találkozhatunk Hohhotban.

Templomok

Kína látványos fejlődése Hohhotban is tetten érhető. Egyre-másra nőnek ki a földből a modern épületek, s az új kerületek immár gyűrűként veszik körbe a régi város kicsiny központját. Ám az utazó számára természetesen a régi korok emlékei jelentik az igazi csemegét. Közöttük kiemelkedő a Dazhao buddhista kolostor, melyet 1579-ben még Altan parancsára kezdtek építeni. Ez volt az első jelentős buddhista kolostor – gyakorlatilag a város alapja –, melyet a mongol kán a tibeti gelugpa egyházfővel, Szönám Gyacóval (Bsodnams rgya-mtso) való szövetségekötése és a buddhizmus felvétele után építtetett. Az egyik legnagyobb Qing-házi császár, Kangxi a 18. század elején kibővítette és felújította. Ma ismét régi pompájában tündököl, számos más templommal együtt, melyeket az utóbbi években restauráltak.

Hasonlóan fontos látványosság az 1732-ben átadott Öt Pagoda templom. Indiai stílust idéző főépületét ha-

gyományos kínai szentélyek veszik körül. A pagodák falát több mint 1500 Buddhát ábrázoló dombormű díszíti. A mongol nyelvet ismerők számára igazi kuriózum az a kőbe vésett térkép, mely a világegyetemet ábrázolja, megadva az egyes csillagok, zodiákus jegyek mongol írásos neveit is.

A hercegnő palotája

Hasonló látványosság a Kürün Kejing császári hercegnő számára épített palota, mely a mandzsu–mongol kapcsolatok egyik sajátos emléke. A mandzsuk briliáns diplomáciai érzékeléssel használták ki a mongol – és általában a nomád – előkelők vágyát, hogy saját pozíciójukat valamilyen módon a császár szintjére emelhessék, ezzel legitimálva magukat. A mongol kánok így gyakran kértek és kaptak is maguknak a császári házból származó előkelő feleséget. Ezek a házassági szerződések idővel egyfajta szövetségbe is kovácsolták a feleket, így a mandzsuk gyakran fegyverek nélkül is meg tudták erősíteni befolyásukat a nomádok között. A palota nemcsak felújított épületeivel, de az itt kiállított értékes tárgyakkal is megidézi egy mongol területre „száműzött” hercegnő fényűző életét. Történeti emlékekkel nemcsak a régi épületekben találkozhat az ide látogató. A Belső-Mongol Múzeum, melyet a pekingi olimpia évében adtak át a nagyközönségnek, gazdag anyagon keresztül mutatja be a térség kultúráját.

Hohhot kínai léptékkal mérve nem tartozik a legjelentősebb városok közé, sajátos kulturális környezetével mégis Kína egyik legérdekesebb települése. Aki ellátogat ide, nem fogja megbánni.

Szilágyi Zsolt

Shen Kuo, a polihisztor

Kevés olyan sokoldalú ember volt a történelemben, mint Shen Kuo. Lényegében nem volt olyan tudományterület, amelyben ne lett volna jártas, s írásai ma is a tudománytörténet fontos forrásai.

A Song-kor kiemelkedő tudósa és hivatalnok, Shen Kuo (1031–1095) kishivatalnoki családban született Hangzhouban. A császári vizsgán az egyik legjobb eredményt érte el, s ezután fényes karriert futott be, különböző fontos pozíciókat bíztak rá. Elsősorban mégsem politikusként emlékezünk rá, hanem zseniális tudósként. Megfigyeléseit, felfedezéseit és korának tudományos-technikai eredményeit *Az Álomcsermely esszéi (Mengxi bitan)* című művében foglalta össze. Ez a mintegy ötszáz különálló értekezést tartalmazó gyűjtemény Shen Kuo széles érdeklődési körének köszönhetően bámulatosan sokszínűen mutatja be a Song-kori technikai vívmányokat és tudományos felfedezéseket.

Shen Kuo foglalkozott többek között matematikával, csillagászzal, régészettel és térképészettel, tanulmányozta az időjárás jelenségeket, az állatokat és növényeket, valamint kiváló mérnök is volt. Ami hivatali pályáját illeti, hadvezérként, diplomataként, a csillagászati hivatal vezetőjeként, továbbá pénzügyminiszterként szolgálta a császári udvart.

Csillagász és geológus

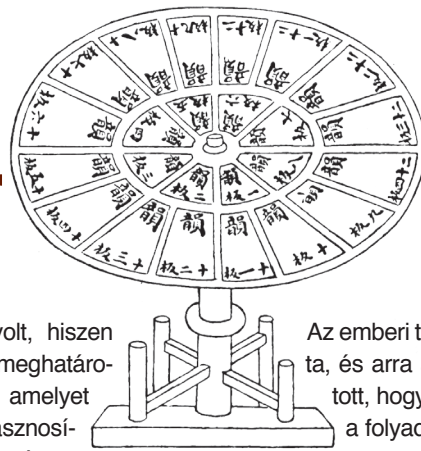
A világon Shen Kuo írt elsőként a mágneses iránytűről, amelylyel kísérleteket végzett, és megállapította, hogy a földrajzi és a mágneses északi irány nem esik egybe. E felfedezésének törté-

nelmi jelentősége volt, hiszen pontosabb iránymeghatározást tett lehetővé, amelyet a hajózásban is hasznosítani tudtak. A csillagászat megújításához a távcső és más asztrolómiai eszközök továbbfejlesztésével járult hozzá. Vizsgálta a Sarkcsillagot, valamint megfigyelte a Hold és a bolygók mozgását, s ezekkel kapcsolatban több – mindaddig helyesnek vélt – elképzelésről bebizonyította, hogy tévesek.

A földfelszín változatos formáiról azt tartotta, hogy azok elképzelhetetlenül hosszú idő alatt alakultak ki a természeti erők pusztító tevékenysége, a hegységek kiemelkedése és a folyók üledékének lerakódása által. Ezt az elméletét arra alapozta, hogy egy hegységben – több száz kilométerre a tengertől – a sziklákat vizsgálva kagylók kövületeire bukkant. Úgy gondolta, a hegység valaha a tengerparton lehetett, majd lassan nyugatra tolódott, a szárazföld belseje felé. Miután egyszer Észak-Kínában megkövült bambuszmaradványokat találtak, Shen Kuo megfogalmazta elképzelését az éghajlatváltozásról. Azon a területen ugyanis a környezeti viszonyok nem voltak megfelelőek a bambusz számára, így arra a következtetésre jutott, hogy valamikor régen más klíma jellemezte a vidéket. Az is a földrajz iránti érdeklődését jelzi, hogy több atlaszt állított össze, amelyek közül a legnagyobb huszonhárom térképet tartalmazott Kínáról és a környező területekről.

Orvos és biológus

Shen Kuo írta le először a mozgatható nyomódúcos nyomtatást, amelyet Bi Sheng talált fel. A gyógyításról szintén értekezett művében, nagy hangsúlyt fektetve a különféle gyógynövényekkel kapcsolatos tudnivalókra. Részletesen írt a növények termesztésének módjáról és a felhasználásukról. A gyógynövényeken kívül több száz más növényfajról, valamint állatokról és ásványokról is alapos és rendszerbe foglalt leírást készített.

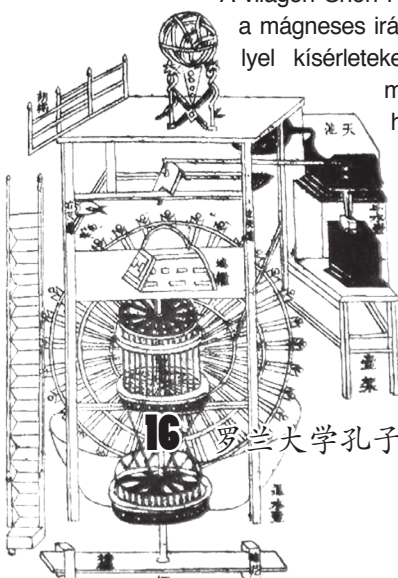
Az emberi testet is tanulmányozta, és arra a következtetésre jutott, hogy a szilárd táplálék és a folyadék egyaránt a nyelőcsővön keresztül jut a gyomorba. Ezzel tévesnek nyilvánította azt a hagyományos nézetet, amely szerint az ételek és italok külön úton haladnak a torokban. Elméletét a 12. században boncolással is igazolták.

Matematikus és meteorológus

Pénzügyminisztersége idején Shen Kuo behatóan foglalkozott a matematikával is. Elméleti ismereteit a gyakorlatban is hasznosítani tudta, egyebek mellett az adók meghatározásakor vagy a hadászatban. Kiszámította például, hogy kora technológiáját és az adott körülményeket figyelembe véve legfeljebb mekkora távolságba lehetne úgy hadjáratot indítani, hogy a sereg ellátása biztosítva legyen. Az időjárási jelenségek megfigyelőjeként ő írta le először Kelet-Ázsiában a tornádót, s meglehetősen pontos magyarázatot adott a szivárványok keletkezésére is.

Shen Kuót méltán tarthatjuk kora egyik legjelentősebb tudósának, hiszen az említettekén kívül még számos más területen is jeleskedett, írásaiban pedig összefoglalta kora tudományos eredményeit. Ezzel nagyban hozzájárult ahhoz, hogy teljesebb képet alkothassunk a Song-kori Kínáról. Az iránta érzett tisztelet kifejezéséppen kínai csillagászok egy 1964-ben felfedezett kisbolygót róla neveztek el. Eltűnt sírját 1983-ban fedezték fel Hangzhouban, s 2001-ben restaurálták. Egykori kertje szintén megtekinthető. 1979-ben a Kínai Természettudományi Akadémia úgy döntött, hogy egyik neve „Shen Kuo Akadémia” lesz.

Gemela Dániel

16

罗兰大学孔子学院通讯 Konfuciusz Krónika

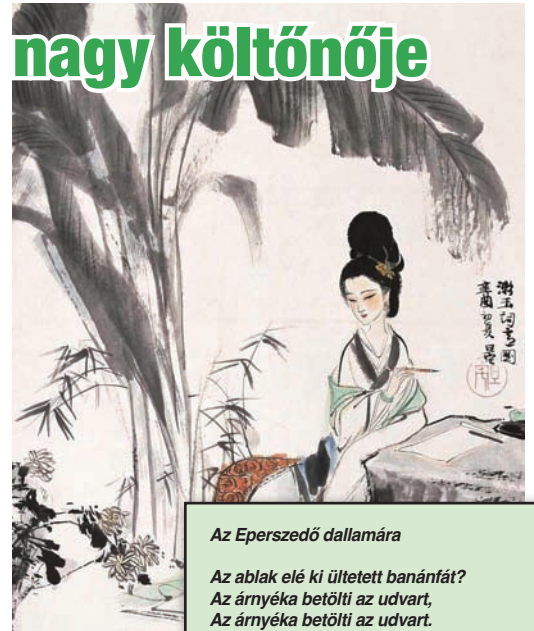
A kínai történelemből számos férfi költő nevét és munkásságát ismerjük. A költőnők közül azonban viszonylag kevésnek az emlékezete maradt fenn, pedig Kínában bőven akadtak olyan hölgyek, akik mesterei voltak az irodalomnak. A leghíresebb közülük kétségtelenül Li Qingzhao volt, akit a kínai költészet legnagyobb alakjai között tartanak számon.

A Tang-kor (7–10. sz.) második felétől megjelenő új – gyakran idegen eredetű – dallamok miatt a kínai költészetben egy újfajta verselési formára volt szükség, hiszen az új dallamokra nem lehetett a régi klasszikus formájú verseket énekelni. Így alakult ki és vált népszerűvé az úgynevezett *ci* versforma, mely lényegében dalszöveget jelent, s amelynek virágkora a Song-korra esett (10–13. sz.). A versforma egyik mestere volt Li Qingzhao (1084–1151).

A *ci* szerkezete kötött, általában egy vagy két versszakból áll, melyek tartalmilag valamilyen ellentétben állnak egymással, például ellentétes érzelmeket fejeznek ki. A 11. századtól megjelentek

szerűleg ment egy befolyásos politikus művelt fiához, Zhao Mingchenghez. Lelkes művészetpártolók voltak, mindketten szenvedélyesen rajongtak a festészet és a kalligráfia iránt, és irodalmi ízlésük is egyezett. Hatalmas gyűjteményt halmoztak fel ritka antik műtárgyakból, festményekből. Boldog házasságban és jómódban éltek, így Li Qingzhao korai költészetét még a vidámság és az életöröm hatja át. Elegáns és egyszerű stílusban íródott versei egy magasabb társadalmi osztályból származó, boldog fiatal nő gondtalan napjait festik le. Gyönyörű *ci* versek születtek férje iránt érzett mély szerelméből és a távollétében érzett magányból.

Kína nagy költőnője

Az Eperszedő dallamára

*Az ablak elé ki ültetett banánfát?
Az árnyéka betölti az udvart,
Az árnyéka betölti az udvart.
A levelek, szívek, kibomlanak, összehúzódnak,
túláradó érzellemmel.*

*Fáj a szívem, párnámon fekszem éjszaka,
az eső
Csepeg, csöpög, zuhog, szakad,
Csepeg, csöpög, zuhog, szakad.
Bánat bántja Észak emberét, nem szokta
felébredve ezt hallani.*

(Pap Gábor fordítása)

Nanjing előljárójává neveztek ki. Boldogságuk nem tarthatott sokáig, két évré rá férje betegségben meghalt.

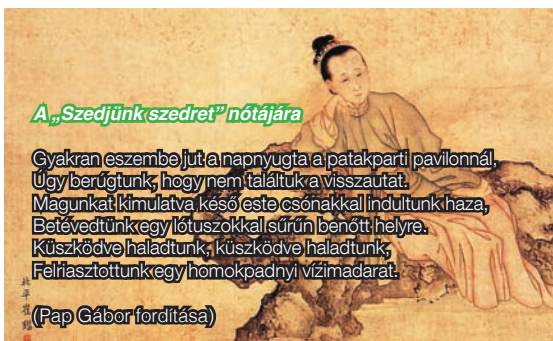
Ezután Li Qingzhao sokáig vándorolt, majd végül Lin'anban (a mai Hangzhouban) telepedett le. Férje halála olyan súlyos csapás volt életében, amelyből soha nem gyógyult ki. E tragédia hatására születtek legmegrázóbb, de egyben legszebb költeményei. Egy magányos és idős özvegyasszony valódi érzései ezek, természetes, közvetlen stílusban megfogalmazva.

Li Qingzhao főként, de nem kizárólag *ci* verseket írt, s a próza területén is alkotott. Sajnos munkái nagy része elveszett, körülbelül 50 *ci*- és 17 *shi*-verse maradt fenn. Sokan őt tartják az első és legjobb kínai költőnőnek, és egyben az egyik legtehetségesebb *ci*-versírónak. A jī'nani Baotuquan parkban tiszteletére emlékházat létesítettek.

Karsai Zsuzsanna

Egyedül

Li Qingzhao hányattatásai akkor kezdődtek, amikor az Északi Song-dinasztia is a bukásához közeledett. Amikor a férje hivatali karrierje félbeszakadt a fővárosban zajló hatalmi harcok és az idegen megszállás hatására, Jingzhouban telepedtek le, ahol visszavonultan éltek, és főként a kutatásnak és a műgyűjtésnek szentelték napjaikat. 1127-ben a dzsürcsik kifosztották a fővárost; a közeledő veszélyt látva Li Qingzhao férje távollétében egyedül menekült el otthonról, hátrahagyva gyűjteményük jelentős részét. Közös munkájuk, az ókori bronzedények és műemlékek feliratait katalógiázó *Jinshi lu* (*Bronz és kőfeliratok katalógusa*) is elveszett. Hosszú hónapokig úton volt, míg újra találkozhatott férjével, akit időközben

A „Szedjük szedret” nótájára

*Gyakran eszembe jut a napnyugta a patakparti pavilonnál.
Úgy berúgtunk, hogy nem találtuk a visszautat.
Magunkat kimulatva késő este csónakkal indultunk haza,
Betévedtünk egy lótoszokkal sűrűn benőtt helyre.
Küszködve haladtunk, küszködve haladtunk,
Felriásztottunk egy homokpadnyi vízimadarat.*

(Pap Gábor fordítása)

a háromstrófás *ci* versek is. Mivel többnyire kész dallamra íródtak, sor- és szótagszámuk meghatározott volt, ritmusuk pedig a négy zenei hangsúly egymással való cserélgetéséből eredt. Kezdetben e verseket valóban énekeltek, ezért a versek elején rendszerint feltüntették, melyik közismert dallamra szánták őket.

Boldog kezdetek

Li Qingzhao, a nagy Song-kori női költő és prózáíró élettörténetét művei alapján tudjuk rekonstruálni, hiszen elsősorban személyes tapasztalatait, élményeit vetette papírra. Shandong tartomány Licheng (a mai Jī'nan) városában született egy előkelő irodalmár házaspár

A pekingi opera sztárja

– Mei Lanfang

A kínaiak számára a női szerepeket játszó férfi színész, Mei Lanfang neve egyet jelent a pekingi operával. A híres művész a műfaj aranykorában, a 20. század első felében nemcsak Kínában vált sztárrá, hanem külföldön is, s a pekingi opera ismertsége a világban elsősorban neki köszönhető. Még Chaplin is tanult tőle.

Mei Lanfang a pekingi opera minden bizonnyal legjelentősebb alakja, egyben a női szerepek legkiválóbb férfi megformálója. Eredeti neve Mei Lan volt, híressé vált – meglehetősen nőies – három írásjegyes nevét művésznévként vette fel. 1894-ben született a Jiangsu tartománybeli Taizhouban, méghozzá egy *kunqu*-vel – a Jiangsu tartományi Kunshanból eredő operafajtával – foglalkozó énekes családban. Éppen ezért kezdetben *kunqu* darabokon nevelkedett, majd a pekingi opera felé fordult. Nyolcvévesen kezdett énekelni tanulni, főleg *dan* – vagyis női – szerepeket gyakorolt. (Régebben a tanoncok minden szerepből kaptak alapvető képzést, majd adottságaiknak, tehetségüknek megfelelően specializá-

lódta egy bizonyos szerepfajtára). Mei Lanfang esetében már igen korán fény derült a női szerepek iránti tehetségére, ezt bizonyítja az is, hogy már tízévesen fellépett Pekingben *A hercegnő házassága* című darabban.

Női szerepek

A női karakter, vagyis a *dan* a négy nagy szereptípus egyike, amelyen belül több alcsoport különíthető el. Ilyen a *qingyi*, a csendes, nyugodt, szülőtisztelő kisasszony, vagy az egyszerű családból származó, de élénk és extrovertált lány, a *huadan* (ebben a szerepben remekelt Mei Lanfang is). A harmadik alcsoport a *laodan*, az öregasszony, a negyedik a *xiaodan*, az egészen fiatal kislány, míg az ötödik a *wudan*, vagyis a harci képességekkel rendelkező nő. A hatodik alcsoportot a *caidan* jelenti, ez komikus női szerep, amely lehet bolondozó, de gonoszodó is. A női szereplőket rendkívül könnyű felismerni a különleges arcfestés miatt: a színész arcának két oldalára hosszú haját, a szemé fölé virágmotívumokat festenek.

A 20. század közepéig még nem voltak színésznők, így a női szerepeket mindig férfiak játszották, ráadásul kizárólag férfiak előtt, hiszen ekkoriban a nők még nemigen léphettek be a színházakba. Ilyen helyzetben rendkívül nehéz volt nők szerepébe bújni, bár a színészek sikeréhez – az énektudás mellett – nem kis részben hozzájárult különösen jól képzett fizikumuk is, amellyel az akrobatikus és harci jeleneteket a nőknél könnyebben tudták bemutatni.

Shanghai színpadjain

Mei Lanfang 1908-ban a híres Xiliancheng társulathoz

szereződött, majd nemsokára harmadik helyezést ért el egy énekversenyen. 1913-ban lépett fel először Pekingben kívül, méghozzá Shanghaiban, több darabban is bemutatkozva – például *A festett fal románcában*, a *Yu Tangchun, a kurtizánban* és a *Mu falu erődjében* –, s mindegyik óriási sikert hozott neki. 1915-ben visszatért Pekingbe, s olyan darabokban játszott, mint a *Felfordulás a gonoszok tengerén*, a *Chang E asszony a Holdra repül* és a *Daiyu elégeti a virágokat*. 1916-ban Mei Lanfang ismét Shanghaiba ment, ahol egymás után 45 napon át fellépéseket tartott. Végül 1918-ban úgy döntött, hogy Shanghaiba költözik, és a Tianchan Színházban kezdett fellépni.

Mei Lanfang – kivételes tehetsége mellett – újító képessége miatt is kiemelkedő alakja volt a kínai színháznak. Nemcsak a játékmódot, az éneket, a táncot, a zenét és a jelmezeket újította meg, hanem az egész színpadot és a zenét is – az éneklésben rendkívül finom, lágy hangszínt honosított meg, s új darabokat és dallamokat is alkotott. Ezzel létrehozta a híres Mei iskolát.

Isten veled, ágyasom

Egyedülálló tehetségét mutatja az is, hogy számos kevésbé ismert ariát tett népszerűvé, hangját a megfelelő szerephez

igazítva. A mozgással kapcsolatban hasonlóan kreatív volt: a tanulmányai alapját képező régi *kunqu* moz-

dulatait ugyanúgy alkalmazta, mint az általa kitalált új táncformákat, például a kardtáncot, a ruhaujttáncot, a tolltáncot és a porolótáncot. Ráadásul ezeket olyan darabokban is meghonosította, amelyekben eredetileg nem is volt igazán tánc. Természetesen ő is szerepelt akrobatikus tudást igénylő darabokban, de a látványos mozdulatokat mindig táncsal ötvözte, sőt Mei mutatványai inkább tűntek táncnak, mint szintiszta akrobatikus harcnak – s ezzel szintén műfajteremtő lett.

1919-ben azon kevés kínai színész egyike lett, aki külföldre, méghozzá Japánba mehetett vendégszerepelni.

Tokióban egy hónapig át játszotta *Az égi hölgy virágokat szór* és *A jade hajtű románca* című darabokat. Kínába visszatérve hamarosan az operairásban is megcsillogtatta tehetségét, s a neves operaszakértő, Qi Rushan segítségével megírta az azóta is méltán híres és népszerű darabot, az *Isten veled, ágyasomat*.

A történet Xiang Yunek, a nagy hadvezérnek és szeretett ágyasának tragédiáját meséli el. A legyőzött harcost ellenfelei bekerítik. A haditáborban a vezér sátrában az ágyas megpróbálja felvidítani urát egy kis táncsal és énekkel, majd a kardtáncban használt fegyverrel öngyilkos lesz. Ezek után Xiang Yu is megöli magát, s a dráma katarzissal fejeződik be. (Ezen opera köré épül Chen Kaige 1993-as, hasonló című filmje, amely elnyerte a cannes-i Arany Pálmát.)

Mei Lanfang, a hazafi

Mei Lanfang 1922-től a Cheng Hua társulat vezetőjeként folytatta az „opera reformját”,

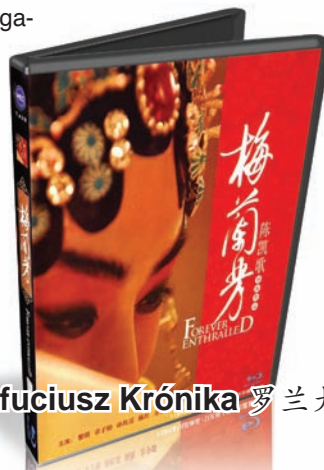
ugyanis a régi kínai festmények szépséges nőalakjait alapul véve új arcfestési technikákat és jelmezeket tervezett. A zenekar felépítésén is változtatott, kipróbálva az egyik legismertebb kínai hangszert, az *erhu* (kéthúrú vonós hangszert) mint a *jinghu* (erős hangú kínai hegedű) helyettesítőjét – Mei szerint ez a hangszer jobban illett a finom *dan* szerepekhez.

1927-től a nézők választása alapján már a „négy nagy *dan* színész” egyikeként tartották nyilván, ami az egyik legnagyobb kitüntetésnek számított.

1931-ben a japán támadásra reagálva hazafias érzelmeiről tett tanúbizonyosságot több darab színpadra állításával – ilyen volt az *Ellenállás a Jin hódítókkal szemben* és az *Élet és halál gyűlölete*. A második világháború idején – amikor a japán megszállók saját szórakoztatásukra akarták rávenni – visszavonult a szerepléstől, nyomatékként bajuszt is növesztett, amely lehetetlenné tette a női szerepek eljátszását.

Egy kínai színész nyugaton

Miközben hazájában a legnagyobb sztárok közé emelkedett, külföldön is népszerűsítette a pekingi operát. 1930-ban az USA-ba ment, ahol vendégszereplései mellett a dél-karolinai Pomona Egyetem díszdoktorává avatták. 1935-ben folytatta külföldi turnéit, ezúttal Európában. Később is szívesen fogadott külföldi látogatókat otthonában, amely 1950-től ismét Peking lett. Charlie Chaplinnal kétszer találkozott: egyszer Amerikában, egyszer pedig Shanghaiban.

1949-től Pekingben színházat igazgatott, kutatóintézetet vezetett és írt. 1961-ben halt meg.

Szerepek

Mei Lanfang legfontosabb szerepe talán Yang Guifei figurája *A részeg ágyasban*. A történet szerint a Tang-házi Xuanzong császár a kertbe hívja szeretett ágyasát, Yang Guifeit, hogy virágokat nézegessenek. Az uralkodó azonban időközben észrevesz egy másik hölgyet, és magára hagyja Guifeit. A várakozástól elkedvetlenedő ágyas bort kér, majd egyre többet iszik, bánatáról énekel, végül visszamegy a lakrészébe. Az egyre jobban becsípó ágyas eljátszásához remek színészi képességek szükségesek. Mei Lanfang maig emlegetett híres alakítása volt emellett *Az égi hölgy virágokat szór*, *Az ég és a föld kardja* és a *Halász bosszúja* női főszereplőjének megformálása. Iskolájában több mint száz diákot képzett, s egyik legsikeresebb tanítványa éppen a fia, Mei Baojiu lett.

A színészlegendának *Negyven év a színpadon* címmel jelent meg önéletrajza, emellett válogatott műveit is kiadták. Életéről a már említett Chen

Kaige forgatott filmet *Mei Lanfang* címmel. A 2008-as alkotás címszerepét a hongkongi színész-pop-énekes Leon Lai kapta, Mei szerelmét pedig a világhírű Zhang Ziyi játszotta el.

Horváth Alíz

A modern kínai építészet

Ha kínai építészeztől beszélünk, elsősorban talán mindenkinek a Nagy Fal, a díszes pagodák, az ívelt tetejű paloták és templomok jutnak eszébe. Ám ahogy egyre többet halunk a kínai gazdasági csodáról, úgy rajzolódnak ki előttünk Shanghai futurisztikus felhőkarcolóinak körvonalai, vagy idéződik emlékezetünkbe a pekingi olimpiára elkészült különlegesebbnél különlegesebb épületek sora.

A kínai gazdaság egyik húzóágazata az építőipar, ennek következtében gombamód szaporodnak a magasságukban és extrém külsejükben egymással vetélkedő toronyházak.

A Burdzs Kalifa tavalyi elkészültéig a kínaiak büszkélkedhettek a világ legmagasabb épületeivel. Az akkori dobogós tornyok – a Taipei 101 (Taiwan, 509 m), az ICC torony (Nemzetközi Kereskedelmi Központ, Hongkong, 484 m) és az SWFC torony (Nemzetközi Pénzügyi Központ, Shanghai, 492 m) – mind kínai területen emelkedtek.

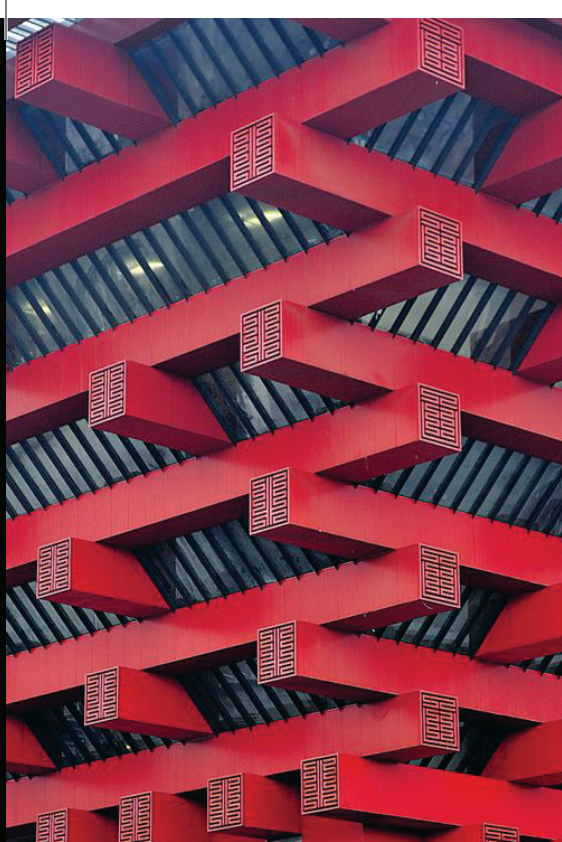
Hagyomány és modernitás

Bár külsejükben ezek az épületek alaposan eltérnek a hagyományos kínai építészet megszokott alkotásaitól, azért van, amit megőriztek a régi alapelvekből. Így például a mai napig fontos

szerepet játszik az épületek helyének kijelölésében és megtervezésében a *fengshui*. Számunkra talán furcsának tűnhet, hogy toronyházak tömegének kellős közepén egy többemeletnyi magas „lyuk” van kialakítva, de a *fengshui* magyarázatot ad erre. A tervezésnél ugyanis gondosan figyelembe veszik, hogy mely formák lennének ideálisak a *qi*-energiák legmegfelelőbb áramoltatására.

Ahogy a kínaiak egyre jobban kezdik felértékelni saját építészeti örökségüket és felfedezni a benne rejlő lehetőségeket, úgy igyekeznek azt mind jobban beleszőni az újabb tervekbe. Elég egy pillantást vetni a tavalyi shanghai-i világkiállítás Kína-pavilonjára: a több ezer éves templom- és palotaépítészet fontos eleme volt az a speciális gerendázat (az ún. *dougong*, ami tulajdonképpen díszesen faragott keresztgerendák sorozata), melynek koncepciója alapján a pavilont felépítették. Másik példa ugyaninnen a város főterén 1992 óta álló Shanghai Múzeum. Ez külsejével ugyanis önmagában formázza meg sokszorosára nagyítva azt a bronzüstöt (kínaiul *ding*), amely a kiállított leletanyag legértékesebb darabjának számít, s amely az egyik legnagyobb és legrégebb egész Kínában.

A világhírű I. M. Pei

A számtalan rangos építészeti díjjal kitüntetett kínai származású építész, Ieoh Ming Pei 1917-ben született Kantonban, de még fiatalon Amerikába ment építészeti tanulni. Pei több mint fél évszázados karrierje során rengeteg megbízást kapott, és jó néhány méltán világhírű építészeti alkotás kapcsolódik a nevéhez. Művei a modern építészet remekeinek számítanak, különleges eleganciát és harmóniát sugároznak, ami talán a tervező kínai örökségének is köszönhető. Megemlékezéseiben Pei említi, hogy gyermekkorában sok időt töltött Suzhouban, és a festői városka építésze és kertjei különösen inspiráló hatással voltak későbbi munkásságára. Az építész főleg Amerikában volt aktív, míg Európában számunkra a párizsi Louvre előtti üvegpiramis révén csengethet ismerősen a neve. Kelet-Ázsiában a hongkongi Bank of China Tower vagy a Kyoto közeli hegyekben megbúvó Miho Múzeum a legismertebb alkotásai. Utóbbinak épp a hagyományos kínai építészet elemei és szimbólumrendszere adják

a jellegzetességét, míg a pekingi Nyári Palota közelében lévő, általa tervezett szállodaegyütteshez (Illatos Hegy Szálloda) a dél-kínai lakóházak adták a mintát.

Új nemzedék, otthonról

Bár az óriásprojekteket ma még többnyire befutott külföldi építészcsoporthoz bízják, ide érve a nagyvárosok „szupermagas” felhőkarcolóit és az olimpiai épületeket is, azért a feltörekvő ifjabb kínai építészek között is akadnak rendkívüli tehetségek. Közülük kiemelendő Zhu Pei (a fent említett építéssel nem áll rokonságban). Az olimpiai események „agyának” tartott információs központ, a gigantikus mikrochipe emlékeztető Beijing Digital például az ő munkája. Legutóbb pedig ő nyerte el a Guggenheim Múzeum pekingi intézményének tervezésére kiírt pályázatát, ami önmagában is elég nagy elismerés, korunk egyik legrangosabb művészeti intézményhálózatáról lévén szó.

Kisebb lélegzetvételű alkotásai közül megemlíthető a csak „Blur”-nek, azaz „Homálynak” becézett igen felkapott pekingi hotel. Erről tudni kell, hogy eredetileg egy mai szemmel nézve nem túl esztétikus, sivár külsejű kormányzati épület volt a Tiltott Város közvetlen közelében, s Zhu Pei volt az, aki csodát tett a divatjamúlt épülettel, és új életet lehelte belé. Folyamatban lévő projektjei között pedig ott van a Sichuan tartománybeli Qingcheng-hegységbe tervezett kortárs művészeti központ egy részének kialakítása. Itt minden mára híressé vált kínai kortárs alkotó kapni fog egy saját múzeumot. Zhu Peire az eladási árrekordokat döntő, kacagó portréiról ismert Yue Minjun pavilonját bízták. Zhu elképzelése szerint a rendhagyó galéria a természeti környezethez illeszkedve óriási

fehér kavics alakját veszi majd fel, mintha épp most emelték volna ki az előtte futó folyó medréből.

Zöld fordulat

Ma már mindenütt egyre nagyobb jelentőséget nyer a környezetvédelem, a természettel való nagyobb összhang a fenntartható fejlődés érdekében. Az előrejelzések szerint 2050-re a világon a városlakók száma jóval túl fogja lépni a hatmilliárd főt, az eddig soha nem látott mértékű urbanizáció azonban komoly környezetvédelmi és energiaellátási problémákat vet fel. Ahogy Kínában is egyre többen hagyják ott vidéki lakhelyüket, és váltanak városi életmódra, a későbbi ökokatasztrófát elkerülendő Kína is igyekszik csatlakozni a környezettudatos „zöld” technológiák kifejlesztésének globális trendjéhez. A környezetbarát építkezések már a 2008-as pekingi olimpiára készülve is hangsúlyos szerepet kaptak („zöld olimpia”), és a tavalyi shanghai-i világkiállítás is ennek a jegyében zajlott.

Egy legújabb nagyszabású projekt keretében 100%-osan önellátó, ökológikus lakónegyedet építenek a Shanghai melletti Chongming-szigeten (Dongtan Ökóváros), ahova pár éven belül nyolcvanezren költözhetnek be. Csak néhány adat az új településről: háztartások szén-dioxid-kibocsátása: zéró; közlekedés szén-dioxid-kibocsátása: zéró; 43%-kal kevesebb vízfogyasztás; hatékony hulladékfeldolgozás 83%-os újrahasznosítással; jóval több zöld terület, parkok és ökofarmok a lakóhely közelében.

Ám hogy szélesebb körhöz is eljussanak az ilyen technológiák, és egyszer majd minden városlakó tiszta levegőt tudjon belélegezni, az még hosszú időbe telhet. Mindenesetre némileg megnyugtató, hogy a világ legnagyobb népességgel és második legnagyobb gazdasággal rendelkező országa is kifejezte: a jövőben nagyobb hangsúlyt fog helyezni egy környezettudatosabb életforma népszerűsítésére.

Szabó Blanka

Zhu Xi és a neokonfucianizmus

A konfucianizmus története három meghatározó szakaszra osztható. Az első szakasz a császárkor kezdete előtti korai konfucianizmusé, amely lényegében az alapító Konfuciusz és az őt követő Menciusz és Xunzi tanításait jelenti. Ebben az időszakban születtek meg azok a tanítások, amelyek a konfucianizmus magvát jelentik. A következő periódus a Han-kor (Kr. e. 206–Kr. u. 220), ekkor a konfucianizmus egyrészt gazdagodott a korabeli természetfelfogás és világnézet meghatározó elemeivel – ennek köszönhetően a konfucianus tanok között is megjelentek a korban népszerű és a többi iskola tanításában is eluralkodó öt elem, *yin-yang* és *qi* elképzelések. Másrészt az ekkor először megújuló konfucianizmus a legizmussal ötvözve ekkortól válik a kínai államszervezet meghatározó ideológiájává.

A harmadik jelentős időszak a Song-kor (960–1279), amikor a korabeli konfucianus gondolkodók olyan fogalmakat emeltek be a konfucianus alapítványok közé, amelyek a Han-kort követően elsősorban a buddhizmus megjelenésével és a taoista gondolkodás alakulásával váltak a kínai gondolkodás meghatározó részeivé. Ennek az időszaknak a konfucianizmusát szokás új- vagy neokonfucianizmusnak nevezni. A Song-kori neokonfucianusok legkiemelkedőbb alakja Zhu Xi (1130–1200) volt, akinek – a kínai gondolkodás terminológiai fejlődésével összhangban – a legsikeresebben sikerült egy új megközelítésbe helyezni a konfucianus tanításokat.

Főbb fogalmak

A korai konfucianusok inkább a földi világban követendő erényekről – emberségről (*ren*) és igazságosságról (*yi*) – beszéltek, a neokonfucianus gondolkodók azonban sokkal inkább az elvről (*li*) és *qiről*, valamint ezekkel összefüggésben az elme és az alaptermészet viszonyáról.

Zhu Xi gondolkodásának két meghatározó alapfogalma az elv (*li*) és a *qi*. Az elv az, ami egy testetlen, egyetlen, örök, egységes, változatlan részét képezi a világnak. Eredendően jó, nem tartalmazza még a jó és rossz kettősségének semmilyen csíráját vagy feloldódását sem. A dolgok általa lesznek azok, amik, azonban a *li* önmagában nem képes létrehozni őket; önmagában nem, hanem csak a dolgok révén képes megmutatkozni, ilyen módon a dolgok lényegi alapját, meghatározóját jelenti csupán. Az elvhez szorosan kapcsolódva a *qi* az, ami a dolgok keletkezésének „eszköze”, vagyis neki köszönhető a dolgok létrejövetele. A *qi* – szemben a *livel* – képes változni és átalakulni, a dolgokban pedig nem egyenlő mértékben található meg, továbbá egyaránt tartalmazhat jót és rosszat is. Az elv így a dolgok lényegi, a *qi* pedig a dolgok konkrét, illetve fizikai sajátosságait adja. Kettejük szerepe a dolgok létrejövetelében ennek megfelelően egymással szorosan összekapcsolódik.

Az elv két szinten értelmezendő. Egyrészt a dolgok legalapvetőbb forrásaként. Ebben a tekintetben Zhu Xi az „Ég és Föld tízezer létezőjének elvéként” beszél róla, vagy más néven a Nagy Végpontként (*Taiji*), ami egyben a legmagasabb morális mérték is. A *Taiji* jelen van minden dologban, mégpedig olyan módon, amint a hold visszatükröződik a tízezer folyóban. Mivel csak egy hold van, így ez az, amely minden folyóban visszatükröző-

dik. A tízezer létezőben megmutatkozó égi elv vagy *Taiji* is ilyen módon tekinthető azonosnak a dolgokban. Ezt a hasonlatot Zhu Xi ugyan a buddhistáktól veszi át, de azon a ponton eltér tőlük, hogy nem feltételez a dolgok között lényegi azonosságot. Zhu Xi tanításában ugyanis a dolgok konkrét megvalósulásukban mégis csak különböznek egymástól, annak eredményeképpen, hogy a *qiből* különböző mértékben részesültek.

Ha konfucianizmusról hallunk, akkor általában ókori bölcseknek az evilági rend, erkölcs, jó kormányzás témaköreiről előadott praktikus tanításai jutnak eszünkbe, amelyek évezredek óta változatlanok. Valójában azonban a konfucianizmus rengeteget módosult a történelem során, s alapítói már néhány évszázaddal később sem ismertek volna rá saját iskolájukra. A Song-kori neokonfucianizmus pedig teljesen újraértelmezte az eszmerendszert, metafizikai és ontológiai elemekkel gazdagítva azt.

Másrészt a különböző dolgoknak is megvan a maguk elve, ami révén azzá válnak, amik. Az elv tulajdonképpen az, ami mentén a *qi* egy adott módon összesűrűsödik. A dolgok ugyanis – bár ugyanabból a forrásból táplálkoznak – megvalósulásuk jellegében mégis különbözőek. Így például beszélhetünk az ember „elvéről”, ami minden emberben egyforma, és ennek megfelelően minden ember az eredendően jó elvből táplálkozik, és a *qi* az, ami révén az emberek különböznek egymástól, és tudnak jók vagy rosszak lenni – mivel az elv egy, de a megnyilvánulása temérdek lehet.

Társadalom és kormányzás

Zhu Xi – Menciusz alapján – szintén az emberséget, az igazságosságot, a szertartásosságot és a bölcsességet tekinti a legfőbb konfucianus erényeknek, ugyanakkor az égi elv, illetve a *Taiji* bevezetése révén ezeket az emberi világ, vagyis az Égalatti világa fölé emeli. Ugyanis szerinte miképpen a fizikai dolgoknak, úgy az elvontaknak is megvan a maguk örök és változatlan elve, függetlenül attól, hogy az emberi világban éppen milyen módon mutatkoznak meg. Így például az uralkodó–alattvaló, apa–fiú stb. viszonyrendszerek egyrészt az emberinél magasabb értékrendet képviselnek, és már azelőtt léteztek, hogy az Égalattiban megmutatkoztak volna. Másrészt, amennyiben megvalósulnak, úgy az örök, változatlan elvnek a valamilyen mértékű megmutatkozását jelentik.

A kormányzásnak ennek megfelelően ugyanúgy megvan a maga elve, és amennyiben az uralkodó ezzel az elvvel összhangban kormányoz, akkor hatalma és az Égalatti világa erős, stabil és virágzó lesz, ha viszont nem, akkor kaotikus és viszályokkal teli lehet csupán.

A dolgok vizsgálata

Zhu Xi tanításai nem pusztán elméleti vizsgálódást jelentenek, gondolkodásában központi szerepet kapott az égi elv egyéni felismerésének és megtapasztalásának jelentősége is. Zhu Xi szoros kapcsolatot feltételez az ember természete és az elme között, csakúgy, mint az elv és a *qi* között. Az ember alaptermészete alapvetően jó, hiszen az elv maga is alapvetően jó, ugyanakkor az alaptermészet megnyilvánulása – csakúgy, mint az elv megmutatkozása – már lehet jó és rossz is. Az alaptermészet pedig az elme, illetve a tudat működésétől függően válik valamilyenné. Amikor az elme eltávolodik az alaptermészetétől, és így magától az elvtől, az érzések és a vágyak elárasztják, és teljesen kontrollálhatatlanná válnak.

Az elmének két fontos jellemzője van: egyrészt megvan az a képessége, hogy áthatoljon az elveken, vagyis képes megismerni az elvet, másrészt a fegyelmezés révén ura is lehet önmagának. A valóságban azonban gyakran akadályoztatva van önző vágyak által.

Az egyén csak akkor fog jót cselekedni, amikor az elvvel összhangban cselekszik, és követi az elvet. Az elme fegyelmezése ilyen módon erkölcsi értéket is kap, ugyanis az elme így lesz képes eggyé válni a *livel*. Az elv megértése „a tudás kiterjesztése és a dolgok vizsgálata” révén valósítható meg, hiszen az elv nem önmagában,

hanem csak a dolgokon keresztül mutatkozik meg. A „tudás kiterjesztése” és „a dolgok vizsgálata” azt a szerepet tölti be, hogy ezeken keresztül képessé válik a dolgokban megmutatkozó égi elv felismerésére. Az elv egyetlen, a (konkrét) dolgok sokan vannak, így egy hosszú folyamat részeként, a dolgok fokozatos megértésén keresztül megvalósítható egyfajta megvilágosodás, amelynek eredményeképpen az egyén képessé válik az égi elv elhajlás nélküli követésére, és így az égi elvet tükröző konfucianus értékrend szerinti cselekvésre.

Zhu Xi hatása a későbbi korokra

Zhu Xi jelentősége abban áll, hogy nem egyszerűen ő volt az a neokonfucianus gondolkodó, aki képes volt átfogó rendszerbe fogni a konfucianus tanításokat, hanem értelmezése révén kellő magyarázattal szolgált arra is, hogy a konfucianus értékrend miképpen képezheti a világhoz való viszonyulásunk követendő mintáját. Megmutatta, hogy a konfucianus erények az embertől függetlenül létező és az ember fölött álló égi elv megmutatkozásai, amelyek révén nem egyszerűen egy – a hagyomány által ránk örökített – emberi értékrendet képviselnek, hanem egy változatlan, keletkezés és pusztulás nélküli, az emberi világ fölött álló Elvet. Zhu Xinek a konfucianus alapművekhez írott kommentárjai méltán váltak az állami vizsgák hivatalos anyagává.

Zhu Xi után akadtak még ugyan jeles neokonfucianus gondolkodók, sőt olyanok is, akik vitatták Zhu Xi értelmezéseit, ugyanakkor mégis az általa képviselt konfucianizmus lett a meghatározó államideológia a császárság végéig. Zhu Xi nagyságát és tanításainak erejét jelzi az is, hogy tevékenysége Kína határait túllépve nagy hatással volt a japán és a koreai társadalomra is, s befolyása mind a mai napig érezhető.

Szójka Éva Szilvia

Xuanzang és a kínai csak-tudat iskola

Bizonyára sokan olvasták a *Nyugati utazás avagy a majomkirály története* című Ming-kori regény magyar fordítását. Azt azonban kevesen tudják, hogy a regény főszereplője, a mai olvasó számára helyenként kissé komikus figurának tűnő Xuanzang a Tang-kori buddhizmus egyik kiemelkedő alakja volt.

A mesés és csodálatos elemekkel teleszótt regényből, amelyben démonok és démonasszonyok próbálják meg a Kínából Indiába igyekvő szerzetest útjáról eltéríteni, megölni, megfőzni vacsorára, nem sokat tudunk meg a valós személy életéről, munkásságáról és filozófiájáról. A történeti források szerint azonban Xuanzang (kb. 600–664), a zarándok, fordító és filozófus szerzetes korának meghatározó személyisége volt. A Tang-dinasztia Taizong császára nagyon nagy becsben tartotta, és élete vége felé személyes tanítójaként tekintett rá. Xuanzang azonban nem csak Kínában volt népszerű, hanem Indiában is tisztelték tudása miatt, ott tartózkodása során több indiai király is pártfogásába vette. A rendkívül sokoldalú szerzetes nevéhez egy kevésbé ismert kínai buddhista iskola, a *weishi* (csak-tudat) vagy más néven *faxiang* (dharma jelleg) iskola alapköveinek letétele is fűződik.

A zarándok

Más vallásokhoz hasonlóan a buddhizmusban is fontos szerepe van a zarándoklatnak, amely a vallásgyakorlat része, és a hagyomány szerint maga Buddha buzdította erre a hívőket. A zarándoklat szokása nem sokkal a buddhizmus születése után elterjedt, régészeti leletek bizonyítják, hogy a Kr. e. 3–2. században – vagyis jóval azelőtt, hogy a buddhizmus Kínában megjelent volna – Indiában már számos zarándokhely létezett, melyet az ott őrzött Buddha-relikviák és a helyszínen található művészi ábrázolások tettek vonzóvá. A zarándokút egyik lényeges eleme a megtett út nehézsége és az akadályok legyőzéséből fakadó érdem, melyért cserébe Buddha boldog újjászületést ígért. A Kínából Indiába vezető útvonalon, amely sivatagok, kies pusztaságok, meredek, havas hágók úttalan útjain keresztül vezetett, ez a lehetőség teljes mértékben adott volt.

A Kínából Indiába történő zarándokutaknak azonban ez a fajta érdemszerzés csupán egyik fő indoka volt, a másik nagyon fontos cél az eredeti szent szövegek megszerzése volt. A buddhizmus időszámításunk kezdetekor jelent meg Kínában, elterjedése azonban lassú folyamat volt. A korai fordítások pontatlanok, töredékesek voltak, ezért a szent iratokat behatóan tanulmányozó szerzetesekben felmerült az igény, hogy megszerezzék az eredeti szövegeket, majd új, jobb fordításokat készítsenek róluk, valamint új, a kínaiak számára ismeretlen szövegeket gyűjtsenek. Ez a cél vezérelte többek között Xuanzangot is, aki Faxian (kb. 337–418) után a második legismertebb kínai utazó szerzetes. Faxian és Xuanzang is átvágtak Belső-Ázsián, hosszú éveket töltöttek Indiában, ellátogattak a kor legfontosabb vallási központjaiba és zarándokhelyeire, végül nagyon sok szöveggel tértek vissza, melyek fordítására Kínában került sor.

Xuanzang
627-ben indult

útnak, útját világi hívők és szerzetesek egyaránt támogatták. Összesen 14 évet töltött Indiában (629–643 között), majdnem minden fontos zarándokhelyet meglátogatott, szövegeket gyűjtött, és indiai mesterektől tanult. Legfontosabb indiai tanítója Sílabhara volt, a világhírű Nándá buddhista egyetem tanító szerzetese. Tanulmányai középpontjában a jógácsára filozófia állt, de tanult szarvástiváda és madhjamaka filozófiát, buddhista logikát is, emellett tanulmányozta a Védákat és a szanszkrit nyelv nyelvtanát. Nagyon nagy tiszteletnek örvendett az indiai szerzetesek körében, és két indiai király (Bhaskaravarman és Harsa) is a kegyeibe fogadta.

A fordító

Xuanzang 645-ben érkezett vissza Chang'anba. Megérkezése után három héttel audienciára hívatta a Tang-dinasztia Taizong császára. A császárt, aki a taoizmus elkötelezett híve volt, Xuanzangnak az idegen országokról tartott beszámolója nyűgözte le. Taizong megpróbálta meggyőzni Xuanzangot, hogy térjen vissza a világi életbe, és vállaljon hivatali, Xuanzang azonban visszautasította ezt. Kínába visszatérve a magával hozott tetemes mennyiségű buddhista szöveg fordítását tartotta elsődleges feladatának, melyhez a császár támogatását is megnyerte. A fordítások korabeli gyakorlatának megfelelően nem egymaga dolgozott a szövegeken, hanem egy

több szerzetesből álló fordítócsoporthat munkáját irányította. Több mint 60 jelentős társfordítóját név szerint is ismerjük. Xuanzangot az egyik legtermékenyebb fordítóként tartják számon, a visszatérését követő 19 évben 74 terjedelmes művet ültetett át kínaira a hazahozott 657 könyvből. A császár megbízására útnaplót is írt *Feljegyzés a nyugati országookról* (*Xiyu ji*) címmel, amely rendkívül érdekes kordokumentum.

A filozófus

Xuanzang már fiatal korában a jógácsára filozófia iránt kezdett el érdeklődni. A jógácsára a mahájána buddhizmus Indiában kialakult két legfontosabb filozófiai iskolája közül az egyik. A Xuanzang által bevezetett, később *faxiang* iskolának nevezett tanítás a jógácsára harmadik beáramlását jelentette Kínába. A 6. századtól több jógácsára iskola is megjelent az országban, amelyek különböző szemszögből közelítették meg az iskola tanításait. Xuanzang korára a kínai jógácsára három, egymással vitatkozó irányzatra szakadt, a kínai nyelvre lefordított jógácsára szövegek töredékesek voltak, az irányzat alapművének tekintett *Jógácsarábhúmi sásztra* teljes fordítása pedig hiányzott.

Xuanzang azt remélte, hogy Indiába utazva sikerül autentikus források alapján tanulmányoznia az iskolát, és ezzel megoldást talál az irányzatok közt húzódó ellentétekre. A jógácsára eredeti, indiai változata alapján kereste a válaszokat azokra a minden buddhista számára életbe vágó kérdésekre, hogy vajon minden lény képes-e elérni a buddhaság állapotát, vagy sem, továbbá hogy mi a megvilágosodás, és hogyan valósíthatjuk meg azt. Xuanzang Indiából hazatérve úgy értelmezte a jógácsarát, ahogyan azt Nándában tanították. Ez azonban a jógácsára Kínában meghonosodott változatai közül egyiknek sem felelt meg teljes egészében, és szembehelyezkedett néhány olyan tantétellel, amely Xuanzang korára a sinizálódott buddhizmus alappillérvé vált.

Tároló tudatosság

A gyakorlatra és meditációs tapasztalatra hangsúlyt helyező jógácsára filozófia

egyik legfőbb kérdése a tudat működésének meghatározása. Az iskola alapjait képező csak-tudat elmélet szerint a világ valamennyi létezője egyaránt tudat természetű, vagyis nincs lényegi különbség a reflektáló tudat és annak tárgyai között. A középpontba helyezett tudat elemzésekor annak nyolc szintjét különbözteti meg: elsődleges szinten áll az öt érzékszervi tudatosság, amely az érzékszervek általi érzékelést, tapasztalást jelent, ezeket egyesíti és koordinálja a hatodik tudatosság, az elme-tudatosság. A hetedik szinten a szennyezett tudat áll, amely a téves érzékelésért és a személy hamis képzetéért felelős.

A jógácsára filozófia egyik legérdekesebb tanítása a nyolcadik, úgynevezett tároló-tudatossággal kapcsolatos, ez az elmélet elfogadható, logikus magyarázatot kínál arra a dilemmára, hogy miként egyeztethető össze a buddhizmus alapját képező éntelenség tanítása a reinkarnáció és a karma hitével. A jógácsára filozófia magyarázata szerint a cselekedetekből származó karma-magok elraktározódnak, megőrződnek a tároló-tudatosságban, és a megfelelő külső hatásokra aktivizálódnak. Ez a tudatosság, amely nem szűnik meg létezni a halál pillanatában, és amely születéskor egy új testhez kapcsolódik, megteremti a folytonosságot az egymást követő életek között. Ugyanakkor ez a tudatosság nem azonos a lélekkel, mivel nem állandó, hanem örök változásban van.

Ötféle lény

Xuanzang fő műve az *Értekezés a csak-tudat megalapozásáról* (*Cheng weishi lun*), ez a jógácsára filozófia összegzése. Xuanzang jógácsára tanításai közül heves vitát és elutasítást váltottak ki azok, amelyekben tagadja a minden lényben megtalálható buddhatermészet tanítását, és helyette alapvető természetük szerint öt csoportba sorolja a lényeket. Az első négy csoportba tartozók (a hínájána követői, a pratjékabuddhák, a mahájána követői és azok, akik mindhármát vegyesen gyakorolják) képesek az általuk választott buddhista ösvény követésével elérni a megvilágosodást, az ötödik csoportba tartozó iccsantikák (a hitetlen és gonosz

lények) azonban képtelenek elérni a megvilágosodást. Ez az elmélet a legtöbb kínai buddhista számára elfogadhatatlan volt, mivel Kínában az a nézet honosodott meg, hogy még a leggonoszabb lények is képesek lesznek elérni a megvilágosodást, mivel a buddhatermészet minden lényben megtalálható. A kínai buddhizmus legnagyobb filozófiai iskolái, a huayan és a tiantai hevesen támadták Xuanzang nézeteit. Xuanzang tanításai alapján követője, Kuiji (632–682) alapította meg a *weishi* (csak-tudat) iskolát, amelynek ellenfelei a *faxiang* (dharma jelleg) pejoratív nevet adták, utalva ezzel arra, hogy követői nem képesek felfogni a létezés valódi, lényegi természetét, hanem csupán annak jellegét ismerik meg.

Xuanzang a császár kiemelkedő kegyeit élvezte, ezért Koreából és Japánból is érkeztek hozzá tanítványok, akik hazájukba visszatérve megalapították a *faxiang* japán (*hoszjó*) és koreai (*popsang*) változatait. A kínai *faxiang* iskola a 7. század után hanyatlásnak indult, azonban szövegeit továbbra is tanulmányozták más iskolákon belül.

Pap Melinda

Hunan

– a csípős étkek földje

Hunan nevének jelentése „a tótól délre”, ahol a tó a Dongting-tavat jelenti. A tavon, mely a legendás kínai költő, Qu Yuan nyughelye és a sárkányhajó-futamok helyszíne, Hunan északi része osztozik Hubei tartomány déli határával. A tartomány túlnyomó része hegyes vidék, a helyi éghajlat szubtrópusi, ami enyhe teleket és forró nyarakat jelent. A szomszédos tartományok Guangdong, Hubei, Jiangxi, Guizhou, Guangxi, valamint Chongqing tartományi jogú város. Hunan legelterjedtebb kínai nyelvjárása az ízes hangzású *xiang* dialektus.

Changsha, a Xiang-folyó gyöngye

A Budapestről érkező látogató könnyen otthon érezheti magát Hunan tartomány fővárosában, Changshában (a város nevének jelentése: „hosszú homok”). A várost kettészeli a Xiang-folyó, s a két part között még egy sziget is zöldellik. Este, miután alábbhagy a nappali hőség, a városlakók kisereglenek a folyópartra a túlpárt fényeiben gyönyörködni, sakkozni és horgászni. A hangulatos, két és félmillió lakosú város már a Qin-dinasztia idejétől fontos szerepet töltött be Kína történelmében. A folyóparttól nem messze, a Yuelu-hegy árnyékában fekszik

a Hunan Egyetem. Elődjét, a messze földön nevezetes Yuelu Akadémiát még 976-ban alapította a Song-dinasztiabéli Taizu császár, s olyan konfuciánus tudósok fordultak meg itt tanárként, mint Zhu Xi vagy Zhang Shi.

A hetvenes években Changshától nem messze tárták fel a mawangdui-i sírhelyeket. A Hunani Tartományi Múzeumban megtekinthetők a meglepően jó állapotban fennmaradt Han-kori viseletek, kerámiák, valamint Az *Út és Erény* könyvének egyik legkorábbi változata is, amely szintén Mawangduiban került elő. A kiállítás fénypontja Xinzhui úrhölgy múmiája, a világ eddig legjobb állapotban megtalált múmiája. A rekonstrukciós technikával megalkotott viaszbábu élethűen ábrázolja az asszonyt fénykorában.

A modern történelem során Changsha fontos támaszpont volt a japánok elleni háborúban és a polgárháború idején is. Ma már Hunan gazdasági, szellemi és kulturális központja, mely a modern újítások mellett is megőrizte régi báját és kanyargós sikátorait. A város Mao-emlékhelyekben sem szűkölködik: a volt pártelnök ide járt főiskolára, s később is többször megfordult a városban. A Xiang-folyó közepén húzódó Narancs-szigeten például egy pavilonban kőbe vésett Mao-vers olvasható.

Kína szívében található Hunan tartomány, amely számos híres embert adott Kínának, hegyeinek az egész világról csodájára járnak, s a csípős hunani konyhára bármelyik kínai ínycorgó gyomorral gondol.

Pandora a Földön

A Wulingyuan-hegység 1992 óta az UNESCO Világörökségének részét képezi. A több mint háromezer méter magasra nyúló kvarcitoszlopok látványa még James Cameront is megihlette, aki a Zhangjiajie-béli hegyekről mintázta az *Avatar* című film Pandora bolygójának világát. A pazar látványt nyújtó hegységben él a tuji nevű etnikum, amely a régi ba nép leszármazottja. A tujiák híresek gazdagon hímzett népviseletükről, csodálatos énekeikről és hangjukról, valamint a *baishou* táncról, melynek lényege, hogy több mint hetven különböző kézműveltséggel fejezi ki az élet dolgait, mint a növénytermesztés részleteit, a szerelmet vagy a háborút. A tujiákkal

együtt összesen 41 nemzetiség él a tartományban: a 64 millió lakos 89%-a han kínai, a nemzeti kisebbségek 11%-ot tesznek ki.

A hegység mélyébe vezet el bennünket a Sárga Sárkány-barlang. A legenda úgy tartja, hogy a barlang legnagyobb és legpompázatosabb üregében egyszer maga a Sárkánycsászár bálozott. Az akár csónakkal is bejárható barlang hatalmas cseppköveit mindenféle színű lámpással világítják meg, melyek különleges, mese-szerű világba kalauzolják el a barlang látogatóit.

A Dongting-tó és a Hengshan

A tartomány északi részében húzódik a Dongting-tó. Ez Kína második-harmadik legnagyobb vízfelszínű tava – pontos helyezését azért nem lehet megmondani, mert területe évről évre, évszakraól évszakra változik. Egy csatornával kapcsolódik a Jangcéhoz: ha a folyamon áradás van, a tó is felduzzad, szárazabb időben pedig összehúzódik. A tó partján Yueyang várost

érdemes felkeresni, amely évezredek óta kedvelt kirándulóhely, számos híres vers született róla. Itt áll a Yue Yang torony, amelyet Dél-Kína három legnevezetesebb tornya között tartanak számon. Yueyangtól nem messze emelkedik ki

a tóból a Junshan-sziget, amelynek összesen 72 csúcsa van. E szigethez kötődik A sárkánykirály lánya című ismert elbeszélés – a történet főszereplője itt ereszkedett le egy kútban a tóban lakó sárkánykirályhoz. A környéken termő foltos bambuszról pedig az a hír járja, hogy a mitikus Shun király feleségeinek könnyeitől kapták mintájukat, amikor azok elhunyt férjüket siratták.

Kína „öt szent hegyének” egyike a Hengshan, mely Changshától délre 200 km-re emelkedik. Mind a buddhisták, mind a taoisták számára fontos kultusz hely, s ez a szent hegyek közül a legdélebbi. Itt akár kellemes sétákat, akár kemény túrákat is tehetünk.

Híres hunaniak

Hunan tartomány sok jeles embert adott Kínának. Többek közt hunani volt Tian Han, a kínai himnusz szövegének szerzője, Liu Shaoqi, aki 1959 és 1969 között volt Kína elnöke, számos kínai olimpiikon vagy akár a segítőkész mintakatoná, Lei Feng elvtárs is. S itt született Mao Zedong: a 20. századi Kína legmeghatározóbb alakjának szülőhelye, a tavirózsákkal borított Shaoshan nem messze van Changshától. A volt pártelnök szülőháza ma afféle zárandokhelyként szolgál, s szinte az egész környék Mao-csecsebecsék árusításából él.

Az utóbbi években Hunan vált a kínai szórakoztatóipar egyik meghatározó központjává. A Hunan TV változatos műsorkínálata mellett köszönhető ez a *Super Girl (Kuaile nüsheng)* tehetségkutató versenyeknek, amelyek számos új arcot szolgáltatottak a kínai popzene számára – ilyenek például Li Yuchun vagy Tan Weiwei. A versenynek természetesen elkészült a fiúválogatója is. Szintén a hunani televízió indította útjára a ma már országos népszerűségnek örvendő *Kék Kandúr (Lanmao)* című kínai rajzfilmsorozatot, valamint immáron állandó házigazdája az évente megrendezett Kínai Híd verseny döntőjének is.

Egy szó mint száz, ha valaki izgalmas, kultúrában és szép tájakban gazdag helyre vágyik, azt Hunan tárt karokkal várja!

Muszka Katalin

Új könyvek Kínáról

Kínáról és a kínai kultúra legkülönbözőbb területeiről szerencsére a magyar olvasók is egyre több könyvből tájékozódhatnak. Ezúttal hat nemrég megjelent könyvet mutatunk be, amelyek nem fognak csalódást okozni a Kína iránt érdeklődőknek.

Yu Hua:

Testvérek

Budapest, Magvető Kiadó, 2010, 701 o., 4990 ft.

Yu Hua a kortárs kínai irodalom egyik legkedveltebb írója, olyan művek szerzője, mint a *Vérkufár* (*Xu San maixueji*) vagy az *Élni* (*Huoazhe*), mely utóbbit Zhang Yimou is filmvászonra vitte a szépséges Gong Li főszereplésével. A *Testvérek* az első Yu Hua regényei folyamában, melyet immáron a magyar olvasók is kézbe vehetnek. A két részből álló történet egy mostohatestvérpár, Kopasz Li és Szung Kang történetét meséli el két olyannyira különböző Kínában: az egyik a kulturális forradalom forrongó és kaotikus országa, mely oly sok hányattatással tölti meg közös gyermekkorukat, a másik pedig a reform és nyitás rohamosan változó Kínája, ahol a két testvér sorsa két külön irányt vesz. Míg Szung Kang megízleli a szerelem és az egyszerű élet ízét, addig a mindig is ravasz észjárású és pimasz Kopasz Li utcagyerekből sztárvállalkozó és multimilliárdos lesz, aki bármit és bárkit megkaphat e világon, kivéve egy nő szerelmét... A nem kevés humorral és iróniával fűszerezett történet akár bármelyik kínai kisváros krónikája lehetne, szereplői pedig bármelyik kínai kisváros lakosai lehetnének. Yu Hua így hozza közelebb olvasóihoz az egyszerű kínai emberek síró-nevető Kínáját. (M. K.)

Chris Alden:

Kína az afrikai kontinensen

Pécs, Publikon Kiadó, 2010, 160 o., 2390 ft.

Az elmúlt évtized egyik leglátványosabb világpolitikai fejleménye Kína afrikai jelenlétének fokozódása volt. Tíz év alatt Kína és a fekete kontinens kereskedelmi forgalma megtízszereződött, s 2010-től Afrika legnagyobb kereskedelmi partnere Kína. A gazdasági együttműködést a politikai szálak szorosabbá válása kíséri. Ezt a folyamatot mutatja be az angol kutató, Chris Alden könyve. A szerző olyan kérdésekre keresi a választ, hogy mit akar Kína Afrikától, milyen lehetőségeket és problémákat jelent a kínaiak egyre élénkebb érdeklődése, s a külvilág milyen válaszokat adhat mindekre. A könyv a sztereotípiákkal szakítva, kiegyensúlyozottan mutatja be az egyre bonyolultabbá váló kínai-afrikai kapcsolatokat, amelyek immár nemcsak Kína nyersanyagigényéről szólnak. Szó esik többek között az infrastrukturális beruházásokról, a vegyes vállalatokról, az oktatási-kulturális cserekapcsolatokról, a politikai együttműködésről és az afrikai városokban kialakuló kínai kolóniákról. A könyv eredetileg 2007-ben jelent meg, azóta a benne jelzett tendenciák – a kapcsolatok intenzívebbé és sokoldalúbbá válása – tovább erősödtek. Az időközben bekövetkezett fejleményekről a magyar szerkesztő kiegészítései tájékoztatnak. A karcsú könyvecske mind a Kína, mind az Afrika iránt érdeklődőknek ajánlható, de az általános világpolitikai folyamatokat figyelemmel követők számára is hasznos olvasmány. (S. G.)

Hszin Zsan:

Asszonyorsok Kínában Szexualitás és történelem

Budapest, Magyar Könyvklub, 2003, 288 o., 1990 ft.

Xue Xinran (Hszüe Hszin-zsan) újságíró a kínai rádiózást forradalmasító *Szavak az esti szellőben* című műsorával vált ismertté Kína-szerte. Az 1983-ban útjára indított adás addig példátlan módon lehetőséget adott a rádióhallgatónak, hogy levélben, telefonon vagy üzenetrögzítőn keresztül megosszák életük történetét Xinrannal és a kínai hallgatósággal. Xinran néhány év után befejezte a műsort, mert egyre nehezebb volt számára érzelmileg megbirkózni a rengeteg megrendítő történettel, melyeket sokszor személyesen meséltek el neki lányok és asszonyok, fiatalok és öregek, szegények és gazdagok, akiknek sorsát nemcsak a 20. század viharos eseményei, de több ezer éves hagyományok, a női sors keservei, emberi gonoszság és jóakarát egyaránt megváltoztatta. Az újságíró – aki írói névként utónevét használja – 1997-ben Angliába költözött, ahol a kezdetekben takarítónőként dolgozott, ma már a Guardian újságírója. Az *Asszonyorsok Kínában* volt az első könyve sorában, s benne nem csak a műsorában elhangzott történeteket ismerhetjük meg, hanem magának a műsor készítésének történetét is. Xinran könyvei közül magyarul még az *Égi szerelem* jelent meg, mely egy férje után kutató kínai nő harmincéves tibeti viszontagságait meséli el. (M. K.)

Holch Gábor:**Mindenki szellemi kalauza – Kína**

Budapest, József Műhely Kiadó, 2010, 174 o., 6990 ft.

Manapság se szeri, se száma a Kínát bemutató nagyméretű – és méregdrága – képes albumoknak, amelyekben a jó minőségű fotókat nem túl színvonalas szövegek kísérik. Az ilyen kiadványok leginkább karácsonyi ajándéknak használhatók Kína iránt nem túl mélyen érdeklődő rokonaink, ismerőseink számára. Holch Gábor és a fotókat készítő Balogh Attila könyve azonban – annak ellenére, hogy szintén nagy, szintén képes és szintén drága – nem tartozik e művek sorába. A szerző és a fotós ugyanis tényleg ismeri Kínát. Holch 2002, Balogh 1994 óta Kínában él (az egyik interkulturális tanácsadó, a másik egy informatikai céget vezet Shanghaiban). Könyvükben címszavakon keresztül mutatják be a mai Kínát: család, nyelv, egészség, cég, tea, külföldiek, elektronika stb. – Kína egy-egy arca tárul fel. S már az alcímek is jelzik, hogy nem a szokásos lelkesedő-atyáskodó ismertetésekről van szó: „Karriertanácsos nagymamák”, „Ki kúrálja a vezért?”, „Szemtornával a forradalomért!”, „Pártburzsujok és hulladékszegények”, „A jótékony tofu és szexuális jelentése”. Egy-egy címszót egy-egy szöveges és fotóösszé kísér, amelyekben az alkotók igyekeznek megragadni a megragadhatatlant: a kínai valóságot. Bátran kijelenthetjük, hogy e könyv nemcsak karácsonyi ajándéknak jó. (S. G.)

Liao Jücsün:**Hagyományos kínai orvoslás**

Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 136 o., 2990 ft.

A több ezer éves múltra visszatekintő hagyományos kínai orvoslás nyugaton is egyre népszerűbb: bár a modern orvostudomány sokszor nem tud mit kezdeni elméleteivel és módszereivel, gyakorlati hatásosságát sok esetben elismeri. Kínában pedig az emberek többsége még mindig előbb fordul hagyományos gyógyítóhoz, mint modern orvoshoz. A kínai gyógyászat hatalmas és összetett hagyománnyal rendelkezik. Liao Yuqun (Liao Jü-csün), a Kínai Tudományos Akadémia Tudománytörténeti Intézetének professzora könyvével arra vállalkozik, hogy bemutassa e hatalmas tradíció alapjait, legfontosabb jellegzetességeit. A gazdagon illusztrált kötetből megismerhetjük a kínai gyógyászat alapműveit, meghatározó elméleteit, belső és külső terápiás módszereit, a kínai gyógyszerészet tudományát, a helyes életvitel szabályait, illetve történeteket olvashatunk híres régi orvosokról. A könyv nem szakkönyv, konkrét kúrákat nemigen találunk benne; inkább remek kultúrtörténeti összefoglalás egy nagyon fontos és érdekes területről. Ha szeretnénk jobban belemélyedni a hagyományos kínai orvoslásba, vagy akár csak felszínesen érdekel minket a téma, érdemes ezzel a könyvvel kezdeni. (S. G.)

Lisa See:**Sanghaji lányok**

Budapest, Trivium Kiadó, 2010, 405 o., 3490 ft.

Lisa See kínai származású amerikai írónőre nagy hatással volt szintén író kínai édesanyja, aki felkeltette lánya érdeklődését kínai gyökerei iránt. Ebből az érdeklődésből számos kínai témájú regény született. A magyarul is megjelent *Hóvirág és a titkos legyező* két lány barátságán keresztül ismert meg bennünket a kínai házassági hagyományokkal és a csak nők között használt titkos *nüshu* írással. Az *Aranyhegyen* című családregénye az Amerikába kivándorló Fong család történetét és viszontagságait meséli el a transzkontinentális vasút építésének idején. Legújabb regényében, a *Sanghaji lányok*ban két nővér élvezi a csillogó életet a harmincas évekbeli Shanghaiban – amely akkor méltán viselte a „Kelet Párizsa” címet –, míg nem a helyi maffia tönkreteszi édesapjuk vállalkozását, majd megkezdődik a japán megszállás. A viszontagságok elől a lányok kényszerházasságba menekülnek, és kalandos úton jutnak el férjeik után Amerikába. Ott a bevándorlás megalázó procedúráit is végig kell szenvedniük, mielőtt megkezdhetik új, küzdelmes életüket Los Angeles kínai negyedében, ahol mindenki keményen kiveszi részét a családi vállalkozásból, miközben a kínai bevándorlókat és az új hazában született gyermekeiket megvetés kíséri. A *Sanghaji lányok* regény a gyermekkor elvesztéséről, az újrakezdésről, az elfogadásról és a gyökérkeresésről. (M. K.)

Sunzi, a hadviselés mestere

A konfuciánus és taoista klasszikusokat leszámítva nem volt olyan ókori kínai könyv, amelyet oly hosszú időn át annyian forgattak volna, mint Sunzi művét, *A hadviselés törvényeit*. A stratégiai gondolkodás remekműve ma is fontos kézikönyv, nemcsak Kínában, hanem a világ számos más országában is.

Az ókori kínai hadászati irodalom csúcspontja vitathatatlanul *A hadviselés törvényei* (Sunzi bingfa, más fordításban *A hadakozás művészete*). Állítólagos szerzője, Sunzi – eredeti nevén Sun Wu – a hagyomány szerint a Kr. e. 6–5. század fordulóján Wu állam Helü királyát szolgáltatta tábornokként. Egy legenda szerint amikor az udvarba került, ott úgy nyerte el az uralkodó bizalmát, hogy a palotahölgyeket kezdte el gyakorlatoztatni. Amikor azok a parancsokra csak nevetgéltek, Sunzi lefejeztette a nőcsapatok vezetőit, történetesen a király kedvenc ágyasait. Ezután a hölgyek már igencsak katonásan végezték a gyakorlatokat, a király pedig – bár ágyasait igencsak sajnálta – Sun Wura bízta seregeit. Ő pedig sikeres hadjáratokkal hálálta meg a bizalmat – igaz, ezek részleteiről alig tudunk valamit. A hagyomány szerint Sun Wu egyik leszármazottja, Sun Bin is híres hadvezér volt, aki szintén írt egy könyvet a háborúzás művészetéről.

A hadviselés törvényei

Sokan nemcsak a fenti legenda igazságtartalmát, hanem Sunzi létét is kétségbe vonják. A neve alatt fennmaradt szöveg valószínűleg néhány évszázaddal Helü uralkodása után keletkezett, így kérdéses, hogy volt-e kapcsolata a történeti Sun Wuval. Annyi mindenesetre biztos, hogy a *Sunzi bingfa* a Kr. e. 2. században már létezett, s – valódi szerzőjének kilététől függetlenül – azóta is töretlen népszerűségnek örvend.

A 13 rövid fejezetből álló könyv a hadvezérnek ad tanácsokat arról, hogy miként lehet megnyerni egy konf-

liktust. Sunzi alaptétele az, hogy a háborúkat a lehető legkisebb áldozatok árán kell megvívni, így a legjobb hadvezér az, aki nem is bocsátkozik csatába: „Nem az az igazán ügyes, aki száz csatában győz, hanem az, aki harc nélkül vesz erőt az ellenségen.” Ezért a hadjáratot a lehető leggondosabban elő kell készíteni, a hadműveletek során pedig azonnal reagálni kell a körülmények változásaira. „Ismerd meg magad, ismerd meg az ellenséget, s száz csatában sem kerülsz veszedelembe” – vagyis fel kell mérnünk mind a magunk, mind az ellenfelünk gyenge és erős pontjait. Ahol az ellenfél gyenge, ott kell lecsapni rá az erősségünkkel; ahol viszont erős, ott lehetőleg el kell kerülni az összütközést. Így ha a másik sereg túlerőben van is, jól időzített részleges csapásokkal lehet győzni.

A megtévesztés

Ugyanígy tisztában kell lennünk minden körülménnyel, amely a végkimenetelt befolyásolhatja: a terepviszonyokkal, az időjárással, a hadseregek harci szellemével, a szövetségesek hozzáállásával. Ehhez elengedhetetlen a kémek és titkos ügynökök alkalmazása.

A háborúnak a becsapásra kell épülnie: „Minden hadviselés megtévesztésen alapul”. A csata előtt igyekezni kell különböző ügyes módszerekkel szétzilálni az ellenséget: megosztani szövetségeseit, rombolni katonái morálját, gyengíteni hátországát, elvágni utánpótlását stb. „Azok, akik az ellenséges hadsereget – harc nélkül is – cselekvésképtelen helyzetbe hozzák, azok a valóban kiválóak” – áll a *Sunzi bingfa*-ban. Az eszményi hadvezér tehát tulajdonképpen nem is harcol, hanem idejekorán gondoskodik róla, hogy ütközetre ne is legyen szükség, vagy hogy ott ez ellenfélnek esélye se legyen a győzelemre. Ha csatázunk, akkor – a harc mindenkor állását figyelembe véve – fel kell ismerni a megfelelő alkalmakat: ha szükséges, az állások védel-

mére kell koncentrálni, ha pedig lehetőség van rá, kíméletlenül le kell csapni ott, ahol az ellenség a leggyengébb.

Napóleontól Maóig

A hadviselés törvényei a kínai hadvezérek legfontosabb olvasmánya volt, ismeretét számon kérték a katonai vizsgákon. Hatása egyértelműen érezhető több mint kétezer év kínai hadviselésén. Maga Mao Zedong is szívesen alkalmazta Sunzi tanácsait az 1930–40-es évek gerillaháborúiban, amelyek során sikerült a hatalmas túlerőben lévő ellenséget megroppantania.

Sunzi egész Kelet-Ázsiában igen népszerű volt, a japán samurájoktól kezdve a vietnami kommunista erők tábornokaiig sokan tanultak tőle. A 18. századi első nyugati nyelvű fordítás óta az ókori kínai mester a Nyugatot is meghódította. Napóleon állítólag lelkes olvasója volt, bár oroszországi vereségéhez sokak szerint éppen az vezetett, hogy figyelmen kívül hagyta Sunzi tanácsait a természeti viszonyokról. A második világháborúban ugyanúgy használta Douglas MacArthur, mint a német vezérkar; az első öbölháborúban pedig Norman Schwarzkopf és Colin Powell tábornokok építették rá stratégiájukat. Az amerikai katonai iskolákban most is szerepel az ajánlott olvasmányok listáján.

Manapság azonban már nemcsak katonák használják a könyvet: mivel stratégiára az élet számos területén szükség van, Sunzi javaslatai máshol is alkalmazhatók. A leggyakrabban üzletemberek polcán találkozhatunk Sunzival – jellemző módon sokat idéznek belőle például a *Tőzsdecápák* című filmben –, de használják diplomaták és politikusok is.

Salát Gergely

Konfuciusz-kvíz

A Konfuciusz Krónika újból vetélkedőt hirdet olvasói számára. A feladat egyszerű: az alábbi tíz kérdésre kell válaszolni, s a megfejtéseket e-mailben vagy postai úton eljuttatni az ELTE Konfuciusz Intézetéhez 2011. augusztus 15-ig. A kérdésekre a válaszok megtalálhatók a Konfuciusz Krónika jelen számának cikkeiben.

1. Melyik épület köthető I. M. Pei nevéhez?

- a. Az Ég temploma
- b. A Louvre üvegpiramisa
- c. A Shanghai Múzeum
- d. A Beijing Digital

4. Ki nem hunani születésű?

- a. Mao Zedong
- b. Deng Xiaoping
- c. Liu Shaoqi
- d. Lei Feng

7. Mit kell megismernünk elsősorban Sunzi szerint?

- a. A királyunkat és az ellenséget
- b. Magunkat és az ellenséget
- c. A legmodernebb haditechnikát
- d. Az égi jóslatokat

10. Mi volt Hohhot eredeti neve?

- a. Kék város
- b. Erős falak
- c. Arany központ
- d. Káni palota

2. Ki volt Huo Qubing?

- a. Hunani szakács
- b. 20. századi építész
- c. Song-kori költő
- d. Han-kori generális

5. Mit neveztek el Shen Kuórol?

- a. Iránytűfajtát
- b. Matematikai képletet
- c. Kisbolygót
- d. Várost

8. Mit tett Mei Lanfang a japán megszállás alatt?

- a. Partizánként harcolt
- b. Földet művelt
- c. Amerikába emigrált
- d. Bajuszt növesztett

3. Mit gyűjtött Li Qingzhao?

- a. Antik műtárgyakat
- b. Ritka virágfajtákat
- c. Népballadákat
- d. Harci tücsköket

6. Hány könyvet fordított le kínaira Xuanzang?

- a. 36
- b. 74
- c. 102
- d. 213

9. Mi nem szükséges a Mao vörösre párolt sertése nevű fogáshoz?

- a. csilipaprika
- b. tofu
- c. shaoxingi bor
- d. mogyoróolaj

A megfejtéseket e-mailen a media@konfuciuszintezet.hu, postán az ELTE Konfuciusz Intézet, 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F címre várjuk, 2011. augusztus 15-ig. A megfejtést beküldők között értékes könyvnyereményeket sorsolunk ki. Kérjük a beküldőket, hogy nevük és e-mail címük mellett postacímüket is adják meg, hogy a nyereményt postázni tudjuk. Az ELTE Konfuciusz Intézet a személyes adatokat bizalmasan kezeli, azokat harmadik félnek nem adja ki.

Az előző számunkban megjelent kvíz helyes válaszai: 1. b, 2.d, 3. a, 4. c, 5. d, 6. b, 7. c, 8. c, 9. a, 10. b.

A nyertesek: Borsody János (Budapest), Gresó Zsolt (Csongrád), Nagy Péter (Budapest)

KÍNAI NYELVTANFOLYAMOK AZ ELTE KONFUCIUSZ INTÉZETBEN

Az ELTE Konfuciusz Intézet azzal a céllal alakult 2006 decemberében, hogy minden érdeklődő számára lehetőséget teremtsen a kínai nyelv megtanulására. A kínai a legtöbbször által anyanyelvként beszélt nyelv a világon, s a nyelvtanulók körében is egyre népszerűbb: becslések szerint 2010-ben világszerte már negyvenmillióan tanultak kínaiul.

Ha kínaiul szeretne tanulni, válasszon minket,

- mert nálunk havonta indulnak ingyenes nyelvtanfolyamok is;
- mert az órákat kínai anyanyelvű vagy Kínában képzett magyar anyanyelvű tanárok tartják;
- mert a legmodernebb – nemzetközileg tesztelt és bevált – multimédiás tananyagokat használjuk;
- mert órabeosztásunk rugalmas, a diákok igényeihez alkalmazkodik;
- mert nálunk magánórákat is vehet;
- mert az ELTE Konfuciusz Intézetben tanulhat kínaiul a legkedvezőbb feltételek mellett;
- mert nálunk ingyenes nyelvtanfolyamok is indulnak;
- mert ez egy hosszú távra szóló befektetés;
- mert a kínai nyelv nem is olyan nehéz...

Intézetünk rendszeresen indít különböző szintű nyelvtanfolyamokat, nemcsak magánszemélyeknek, hanem cégeknek is.

Nyelvtanfolyamainkra
a beiratkozás folyamatos.

Jelentkezés:

- személyesen: az ELTE Konfuciusz Intézetben (1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F I. 16.);
- telefonon: a 06-1-411-65-97 számon (H-P: 10.00–13.00, 14.00–18.00);
- interneten: a konfuciuszintezet.hu honlapon.

